

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«ПРІОРИТЕТНІ
НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»**
(6-7 листопада 2015 року)

Львів
2015

УДК 340(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)я43
П 76

Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України.

П 76 Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 6-7 листопада 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – 116 с.
ISBN 978-966-916-035-5

У збірнику представлені матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України». Розглядаються загальні питання історії та теорії держави та права, історії політичних та правових вчень, конституційного та муніципального права, права Європейського союзу, екологічного, земельного та приватного права, цивільного, господарського права та процесу, трудового права, права соціального забезпечення, адміністративного права та процесу, фінансового, інформаційного права, кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, а також питання кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться юридичною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 340(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)я43

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Міма І.В. ІДЕЯ АУТОПОЕЗИСУ У ДОСЛІДЖЕННІ ХРИСТИЯНСЬКО-ПРАВОВИХ ТРАДИЦІЙ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	6
Якименко Л.Є. ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ	11

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Кіяниця К.О. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА КОНСТИТУЦІЙНЕ ПИТАННЯ М. ГРУШЕВСЬКОГО	15
--	----

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Калініна А.С. ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ ЛОБІЗМУ В УКРАЇНІ.....	19
Клим Т.А. АСПЕКТИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ.....	22
Коломієць М.С. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	25

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Перченко А.Ю. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	28
---	----

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Казанська Р.Т. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	32
Міцай В.В. «ПОКАЗНИК ЗАПОВІДНОСТІ» В УКРАЇНІ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	36

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Баришнікова В.-М.О. НЕДОЛІКИ ЗАХИСТУ ЗНАКІВ ДЛЯ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	41
---	----

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Бондарчук В.В. ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: ПРИЧИНИ НЕВДАЧ.....	44
Керенцева Я.А. ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	48

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Головачова А.О. ПРОБЛЕМИ ГНУЧКОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	52
--	----

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бронецький І.В. РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ.....	55
Бубель В.І. ПРАВОВИЙ СТАТУС ВИЩОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА.....	59
Гринько П.П. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ТЕХНІЧНИМ НАГЛЯДОМ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ.....	63
Малік Д.К. ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	65
Нечипорук І.В., Ковтун Л.Ю. НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	69
Ничитайло І.М., Шепета О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ	72
Орлова В.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	77
Сергієнко О.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЩОДО НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ У СФЕРІ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	80
Шаблієнко А.С. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ» ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	84

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ**

Гринєць М.О.
РОЗШИРЕННЯ УМОВ НЕ ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОХІДНОЇ ОБОРОНИ
ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАХИСТУ ВІД НАПАДУ 88

Ковтун Л.Ю., Нечипорук І.В.
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СЛУЖБОВІ ЗЛОЧИНИ 91

Русскова В.А.
СПІВВІДНОШЕННЯ МАЛОЗНАЧНОГО ДІЯННЯ ІЗ ДЕЯКИМИ
СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ..... 94

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА,
СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Галіцина Д.С.
СИСТЕМА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ..... 98

Захарова О.Ю.
РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ 101

Казьмірова І.В.
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД:
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ..... 104

Круш Т.С.
КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ 108

Тіхонова І.С.
ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ 111

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Міма І.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІДЕЯ АУТОПОЕЗИСУ У ДОСЛІДЖЕННІ ХРИСТИЯНСЬКО-ПРАВОВИХ ТРАДИЦІЙ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сучасній вітчизняній юридичній науці категорія «правова система» досліджується переважно з позицій системно-структурного підходу та позитивістсько-методологічної орієнтації. Проте визнання права інтерсуб'єктивним явищем, що реалізується у поведінці, тенденції до встановлення єдності природничого і соціогуманітарного знання, інтеграції та взаємопроникнення різних сфер знання, наявність ідеологічного плюралізму сприяє пошуку нових підходів, методології для аналізу та дослідження правових явищ. Сучасна епоха потребує нової раціональності, нового образу мислення, релевантного в умовах світу, що безперервно змінюється та ускладнюється. Мова йде про складні нелінійні системи, що здатні до саморозвитку. Варто зауважити, що такі об'єкти вивчаються як в природничих, так і соціогуманітарних науках, а тому методології їх пізнання взаємодоповнюються, імплементуються та інтегруються. Не виключенням такої тенденції є поява концепції аутопоезису. Відповідно до цієї теорії аутопоетичними системами є такі, що мають здатність до самовідтворення своїх основних компонентів, забезпечення їх зв'язаності, впорядкованості, підтримуючи тим самим власну ідентичність, не виключаючи при цьому зміни в середині системи.

Теорію аутопоезису запровадили в нейробіології чилійські вчені У. Матурана і Ф. Варела в 1972 році, розуміючи суть терміну «аутопоезис» як самовідтворення, самопородження, самопобудову. Теорія аутопоезису була трансформована в 80-х роках ХХ століття в соціальні науки Н. Луманом, П. М. Хейлом, Г. Тойбнером,

К.-Х.Ладьором, в тому числі і в правову. Варто зазначити, що ступінь наукової розробки проблем застосування теорії аутопоезису при вивченні соціальних систем та права на теренах вітчизняної та російської науки є недостатнім. Аутопоетичний підхід тільки зараз починає набирати певної популярності стосовно концепції самовідтворення соціальних систем [4], концепції правового аутопоезису [7] та комунікативної основи [6]. Теорія аутопоезису надає можливість подолати помилково поставлену в праворозумінні альтернативу між правом як автономною системою норм та правом як соціально обумовленим процесом прийняття рішень. Аналізована теорія праворозуміння розуміє автономію права в самовідтворенні мережі комунікації і акцентує на її зв'язку з соціумом як втручання з іншими автономними мережами спілкування. Відповідно до аутопоетичного підходу соціальні феномени аналізуються через концепції функціональної (організаційної) замкнутості, пізнавальної відкритості, самовідносності (самопов'язаності) та самоспостереження [3, р. 360]. Суспільство як замкнута мережа комунікацій відтворює свою самобутність в умовах культурних спільнот – моно- або поліетнічних, втілює загальні закономірності соціального розвитку (діалектика генези та становлення політичної організації та права як феноменів, а також категорій, які їх відображають).

Самовідтворювальна правова система має характер автономної, тобто такої, що має властивість підтримувати самоорганізацію та контролювати внутрішньосистемні зміни, на основі узагальненого втілення поліетнічної правової традиції (звичаєвого права, християнсько-правових традицій), що є історичним надбанням та сформувалася за конкретно-історичних умов її становлення та розвитку. Християнсько-правова традиція як ідея, принцип і тенденція розвитку правової складової соціальної організації неодмінно буде одночасно і національною традицією, а тому є об'єктом розгляду правової науки.

Правова система має досліджуватись як статична та водночас динамічна, як відкрита, так і в той же час замкнута, автономна і та, яка залежить від зовнішніх факторів [5]. З точки зору соціального аутопоезису, взаємодія між правом, релігією, політикою та економікою, полягає в тому, що вони буквально не володіють відносною автономією своїх внутрішніх структур, але продукують та відтворюють самостійно всі свої складові й таким чином право, релігія, політика та економіка є функціонально закритими

системами. Самопов'язані (самовідносні) системи характеризуються власною закритістю в контексті самовідтворення елементів – інтердій, зосередження на іманентності, але водночас вони відзначаються відкритістю в аспекті зовнішньої трансцендентної спрямованості на інформативний взаємообмін із навколишнім середовищем. Як бачимо одночасне існування таких характеристик системи, як її закритість та відкритість засвідчує про витіснення ідеї класичної науки щодо протилежності відкритих та закритих систем, в свою чергу, в цьому виявляється внесок аутопоетичного підходу до вивчення права та правової системи.

Керуючись теорією аутопоезису, можна припустити існування ієрархічно організованого права, тобто традиційному погляду на право як на систему єдиних та універсальних норм, що встановлені державою та перебувають під її захистом, протиставити правову ієрархію, яка не виключає держави зі сфери права, але поряд з державно-організованим правом визнає існування «мережевоподібного» права, яке діє у відносній автономності від держави, базуючись зокрема на змісті релігійних приписів, настановах християнсько-правових традицій [2, с. 45]. Аутопоетичний механізм як мережа комунікативних процесів, що перетинаються, забезпечує постійне відтворення структурних елементів правової системи, тобто система є автономною та індивідуалізованою. При цьому, складова частина правової системи знаходиться в актах комунікації, в результаті чого міжсуб'єктні правовідносини набувають значення основного елемента правової системи. «Замкненість» правової системи пояснюється її нормативністю, за допомогою правових норм визначається необхідність наявності будь-якого елемента у складі системи, християнсько-правових традицій, зокрема. Проте, зазначимо, що правова система не може діяти абсолютно незалежною від навколишнього середовища, суб'єктів та суспільства в цілому, вона не може уникнути зіткнення інтересів. Зовнішні фактори, можуть впливати не тільки на різний стан системи, але й на організацію систем. Правова система має розглядатись відкритою системою, межі якої залишаються невизначеними. На межі права, політики, релігії, економіки утворюється певний простір, за допомогою якого оновлюються суспільні системи між якими відбуваються обмінні процеси: ідеї, зміст, сутність, приписів християнсько-правових традицій запозичуються правовими нормами та впливають на

механізм соціально-нормативного регулювання суспільних відносин [4, с. 214-217]. Така гнучкість правової системи передбачає наявність правових норм, які створюють певну невизначеність формулювання, тобто надають суб'єктам суспільних відносин певний ступень свободи. Це у свою чергу сприяє підлаштуванню правовій системі до соціальних умов, що змінюються. Правова система розглядається як явище, інтелектуально виокремлене з правової дійсності, та включає у себе правові феномени (християнсько-правові традиції), які взаємодіють з соціальним суб'єктом (суспільством), забезпечуючи можливість соціальної об'єктивації, інтерналізації (легатимацію) правових текстів конкретного суспільства. Конкретно-історичне дослідження реальної правової системи з необхідністю включатиме своїм змістовим елементом її оцінювання; основними критеріями такого оцінювання є домінуючі соціальні правові очікування та преференції. Конструкція самосвідомості особистості передбачає усвідомлення останньою своєї несхожості. Зазначена одиничність особистості у змістовій площині формується на основі певної сукупності її ознак і властивостей, поєднання яких є унікальним. Реальна, а не вигадана людина завжди є носієм як власного, набутого упродовж свого життя досвіду, так і досвіду минулих поколінь, переданого їй через усталені форми збереження та відтворення соціальної інформації [8, с. 84-85]. Особистість завжди спрямована у майбутнє, внаслідок чого ставлення до сучасного буття визначається доцільністю його відтворення у майбутньому.

Підсумовуючи наукові розробки в контексті теорії аутопоезису бачимо, що цей підхід можливо аналізувати як напрям інтегративного праворозуміння в одному з сучасних його проявів, що вміщає в собі сутнісну комунікативну складову. За допомогою саме аутопоетичної парадигми, використовуючи постнекласичний тип наукової раціональності, можна розкрити нові можливості до пізнання феномену права та пов'язаних з ним релігійні явища, християнсько-правові традиції, а отже і національної самобутності правової системи України в цілому. В межах аутопоезисного піходу право не може зводитись лише до сукупності державно-правових норм, а має розглядатись як комунікативна поведінка, суб'єкти якого наділені взаємообумовленими правами та обов'язками, тобто здійснити перехід від розгляду права у структурному аспекті до

розгляду його у функціональному значенні, як самоорганізуючої комунікативної системи, що постійно розвивається.

Список використаних джерел:

1. Autopoietic law –a new approach to law and society / ed. by Gunther Teubner. –Berlin ; New York : de Gruyter, 1987. – European University Institute : Ser. A, Law; 8. – 380 p.

2. Ladeur K.-H. The theory of autopoiesis as an approach to a better understanding of postmodern law: from the hierarchy of norms to the heterarchy of changing patterns of legal inter-relationships / Karl-Heinz Ladeur // EUI Working Paper Law, Firenze: European University Institute : Badia Fiesolana, San Domenico. – 1999. – No. 99/3. – P. 45.

3. Teubner G., Febbrajo A. State, Law, Economy as Autopoietic : regulation and autonomy in a new perspective / G. Teubner, A. Febbrajo // Systems European Yearbook on the Sociology of Law. – Milano, 1992. – P. 353-388.

4. Аутопоезис соціальних систем: монографія / за науковою ред. В. П. Беха / В. П. Бех; Мін-во освіти і науки; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К.: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2010. – 746 с.

5. Гальперина П. Л. Понятие правовой системы в контексте теории правового аутопойезиса [Електронний ресурс] / П. Л. Гальперина ; Науч. рук. А. В. Поляков // Правоведение. – 2005. – № 6. – С. 160–179. – Режим доступа : <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1220795>.

6. Поляков А. В. Общая теория права: проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода: Курс лекций / А. В. Поляков. – СПб. : Изд. дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2004. – 864 с.

7. Синяков Д. К. Концепция правового аутопойезиса. Теоретическое обоснование : монография / Д. К. Синяков. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2014. – 175 с.

8. Лобода Ю.П. Правова традиція українського народу (Феномен та об'єкт загальнотеоретичного дискурсу) / Ю.П. Лобода. – Львів: Світ, 2009. – 280 с.

Якименко Л.Є.

студентка,

Науковий керівник: Киричук А.С.

доцент,

*Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського торговельно-економічного університету*

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

Роль нормативних договорів в умовах ринкових відносин зростає, що пов'язано з тим, що вони є швидким, зручним і простим способом регулювання, який дозволяє враховувати взаємні інтереси суб'єктів і забезпечувати відносно безконфліктне існування громадянського суспільства [1].

Метою даної роботи є аналіз та загальнотеоретична характеристика нормативно-правового договору, його видів.

Договір як джерело права має тривалу історію. Значна правотворча роль належить договору ще з часів родового ладу і процесу становлення держави. Саме тоді взаємовідносини між окремими групами людей базувались на договірних засадах, коли шляхом договірних відносин погоджувались і встановлювались певні правила мирного співжиття [2].

Римські юристи вважали, що в основі закону та звичаєвого права лежить договірне начало. Найбільшої популярності у регулюванні відносин договір досягнув у середні віки. Для цього часу характерне розуміння договору як інструменту добровільного самообмеження [3, с. 98]. Але у наш час розуміння нормативно-правового договору дещо інше.

Нормативно-правовий договір – це акт договірної правотворчості, який містить нормативно-правові приписи загального характеру, укладається як між рівноправними суб'єктами правотворчості, так і між тими, які знаходяться у відносинах підпорядкування, з метою врегулювання певних життєвих ситуацій, поширює свою дію не лише на його учасників і спрямований на задоволення, насамперед, публічних інтересів.

Тобто це правоутворюючий акт, змістом якого є сформульовані сторонами договору взаємні права, обов'язки, порядок їх реалізації, а також відповідальність за невиконання або неналежне виконання

добровільно прийнятих на себе зобов'язань. Його юридична сила залежить від правового статусу суб'єктів, що його укладають (найтипівішими серед них є держава, міжнародні організації, державні органи, посадові особи) [4]. Для цієї зовнішньої форми права характерна нормативність, тобто норма в законодавстві, яка містить зобов'язуючі фактори, а також властивість здійснювати регулятивний вплив на неперсоніфіковане коло суб'єктів. Нормативно-правовий договір має ще ряд ознак:

1) має публічно-вольовий характер – хоча б одна зі сторін договору повинна мати у своєму розпорядженні владні повноваження, бути суб'єктом нормотворчості (держава, її органи, посадові особи, міжнародні організації тощо);

2) має погоджувальний і добровільний характер, тобто потребує погодження сторін – нормотворчих суб'єктів, покладання на себе сторонами нормативно виражених взаємних прав і обов'язків, що потім ними виконуються (конвенціональні норми);

3) укладається в порядку, встановленому нормативними актами певної країни, і набуває чинності згідно з встановленою процедурою

4) (ратифікація, затвердження, узгодження, колективні переговори тощо), часто виступає як частина національного законодавства;

5) він покликаний забезпечити публічний, загальний інтерес, всезагальне благо, тому виконання договірних зобов'язань гарантується державою шляхом застосування різних форм, засобів, методів, у тому числі примусового характеру;

6) підлягає офіційному опублікуванню: неопубліковані нормативні договори не мають правових наслідків;

7) письмова та юридична форми вираження;

8) невичерпність одноразовим застосуванням [5].

Він також має продовжуваний в часі характер. Саме ця ознака дозволяє відрізнити власне нормативний договір від разових угод про співпрацю. У вигляді конкретизації нормативного договору виступають підзаконні акти і субдоговори між конкретними юридичними і фізичними особами.

Нормативні договори разом із правовими звичаями з'явилися як історично перші цивілізовані способи юридичного оформлення і закріплення спільної діяльності людей на принципах права [6, с. 240]. Нормативно-правові договори поділяють на міжнародні та внутрішньодержавні.

1. Міжнародний договір – це угода між державами та іншими суб'єктами міжнародного права з питань, що становлять для них спільний інтерес, яка регулює їх відносини шляхом утворення взаємних прав і обов'язків. Класифікувати міжнародні договори можна за різними підставами. За рівнем, на якому вони укладаються: міждержавні, міжурядові, відомчі. За кількістю сторін: двосторонні, багатосторонні. За об'єктом регулювання: політичні, економічні, зі спеціальних питань. Також розрізняють міжнародні договори: що підлягають ратифікації і що не підлягають ратифікації.

2. Внутрішньодержавний договір – це угода між суб'єктами правовідносин у межах однієї держави, що встановлює, змінює або скасовує норми права.

За галузевою належністю внутрішньодержавні договори класифікують на: конституційні (наприклад, Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України, який діяв до прийняття Конституції України 1996 р., Федеративний договір між суб'єктами федерації про розмежування предметів відання і компетенції між ними.), адміністративні і такі, що укладаються в сфері трудового, фінансового права, та ін.

В трудовому праві розрізняють два види нормативних договорів: колективні договори та колективні угоди [5, с. 343].

І, незважаючи на те, що конкретний нормативний договір спрямований на створення правової норми, покликаної регулювати відносини обмеженого кола осіб, але зважаючи на значну кількість таких договорів, вони є важливою формою права не лише у міжнародному, а й внутрішньому державному відношенні [2, с. 105-106].

Отже, у роботі було проаналізовано поняття нормативно-правового договору та дано характеристику йому як джерелу права.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; – Харків: Право, 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uristinfo.net/2010-12-16-20-00-40/31-mvtsvik-zagalna-teorija-derzhavi-i-prava/632-rozdil-xx-formi-prava.html>.

2. Теорія держави і права [Підручник] / Т. Г. Андрусак ; Фонд сприяння розвитку укр. правової думки та пропаганди державницьких традицій «Право для України». – Львів : [б.в.], 1997. – 200 с.

3. Магазинер Я. М. Вибрані праці з загальної теорії / Я. М. Магазинер; ред. А. К. Кравцов // Асоціація Юридичний Центр. – Наук. вид. –

СПб.: Юридичний Центр Пресс (Серія «Антологія юридичної науки»), 2006. – 352 с.

4. Державне право зарубіжних країн (у схемах) / Тетяна Пікуля, Богдан Калиновський, Оксана Лапка; вид. – КНТ, 2012. – 528 с.

5. Теорія держави і права. Підручник / О. Ф. Скакун / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://m.pidruchniki.com/1879112343083/pravo/dzherelo_forma_prava_dzherela_formi_prava_derzhavah_svitukrayini#73.

6. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008.– 432 с.

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

Кіяниця К.О.

студентка,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА КОНСТИТУЦІЙНЕ ПИТАННЯ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Демократизація українського суспільства, формування правової державності та розвиток громадянської спільноти вимагають нового осмислення змісту і сутності спадщини діячів української політико-правової думки часів перших спроб відновлення нашої державності.

З огляду на це, значний теоретичний і практично політичний інтерес становить, на нашу думку, постать та наукове надбання провідного діяча українського національного відродження, «першого президента України», вченого, історика, політичного та громадського діяча, автора понад 2000 наукових праць, кількох конституційних проектів, – «Батька Грушевського» (так його називали за часів Центральної Ради) – Михайла Сергійовича Грушевського (1866-1934).

Велике значення у контексті можливої конституційної реформи, глобального реформування державного апарату має Конституційний Проект М. Грушевського 1905р. а також його порівняльний аналіз з проектом 1884 р. «його політично «значимого» учителя» М. Драгоманова.

Якщо за проектом М. Драгоманова, законодавчу владу в Росії мав здійснювати двопалатний парламент, то Грушевський пропонував варіант однопалатного парламенту. При цьому він зазначав, що верхня палата скомпрометована практикою європейських країн як застаріла і нераціональна [4]. З цією думкою не можна погодитися. Так, низка вчених стверджує, що саме однопалатні парламенти є відхиленням від європейської традиції, у якій необхідність подвійного представництва, пов'язана з соціальною чи географічною різноманітністю, супроводжується, як правило, ідеєю, що законодавча процедура, котра вимагає участі двох палат, є гарантією гласності та врахування позицій

меншості [3]. М. Грушевський по суті пропонував обмежитись однією палатою, з яких М. Драгоманов передбачав створення другої палати (за концепцією США та Швейцарії) – для захисту інтересів самоврядних областей, які делегують свої представників у законодавчий орган держави.

Зараз, за існуючої системи державоутворення, одним із пріоритетних, але не нових завдань, стає процес децентралізації влади в Україні [1]. І не дивно, намагаючись будувати Україну(хоч і не самостійну, а у складі «світової федерації» – країн, «зв'язаних географічно, економічно й культурно, а не з якоїсь федерації поневоли»), Михайло Сергійович в своїх працях не оминає стороною це питання, стверджуючи, що «тільки децентралізація може забезпечити успішний економічний і культурний розвій провінцій» [2], хоча справжніх прихильників децентралізації серед російських лібералів було дуже мало (Степан Фортунатов, Максим Ковалевський).

Місцеву владу, на його думку, потрібно побудувати на основі українських комітетів у волостях і містах. Вони мали утворюватися за принципами формування самої Центральної Ради. Учений пропонує відмовитися від декларативного закріплення статусу місцевих рад. Предметом конституційного регулювання статусу органів місцевого самоврядування має бути їх юридична природа як заснована на законі самоорганізація громадян сільських і міських громад для задоволення колективних життєвих потреб за рахунок власного і державного фінансування. «Такий округ при добрій організації може наладити в себе добре і справу санітарну, і дорогову, і земельну, і промислову, і культурну. У своєму районі він буде спроможен організувати й сіть середніх шкіл і якість вищої школи, добрий музей і порядний театр – все це, що звичайне повітове місто своїми засобами зробити не спроможе. До всенародних зборів України такий округ посилатиме не менше десяти депутатів, так що при виборах можливе партійне групування і пропорціональні вибори. А з другого боку, цей округ настільки невеликий, що всі часті його будуть почувати себе тісно зв'язаними між собою, і з своїм центром; всі громадські політичні й культурні сили будуть тут на виду і на рахунку» [2].

Цікавим для сучасного виборчого права в Україні є пропозиція Грушевського, що з одного виборчого округу можна обрати більше ніж одного кандидата, наприклад, кандидата з найбільшою

кількістю голосів і другого та третього по кількості отриманих голосів. Це далеко точніше відбивало б настрої суспільства і допомогло б послабити «напруження виборчої боротьби, що тепер мусить хапатися всіх способів, аби конче осягнути більшість» [6].

Передовими конституційними ідеями М. Грушевського є:

- парламентське правління без застосування прямих виборів до законодавчого органу;
- децентралізація держави з наданням місцям широкої національної чи територіальної автономії;
- поділ влади не лише за класичною горизонтальною схемою (законодавча, виконавча, судова), а й по вертикалі: у регіонах вся повнота влади належить обраним шляхом всезагального, прямого, безпосереднього і таємного голосування національно-територіальним сеймам, у центрі – парламенту, сформованому сеймами (один депутат від 4-х членів сейму);
- чітке визначення державного характеру національних окраїн, їх територій, прав і свобод людини та громадянина [5].

Політичні переконання Грушевського розвивалися в традиції українського національного руху ХІХ ст. і поєднували національне пробудження з народолобством, федералізм з демократією. На сьогоднішня значна частина політико-правових ідей Михайла Сергійовича залишається актуальною в умовах сучасного державотворення і може бути використана в процесі подальшого розвитку української державності.

Список використаних джерел:

1. Гройсман В. Б. «Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2015 (дата звернення: 01.11.15 р.) – Назва з екрана.
2. Грушевський М. Конституційне питання і українство в Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.com/2011/08/1905.html> (дата звернення: 01.11.15 р.) – Назва з екрана.
3. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/12810419/pravo> (дата звернення: 01.11.15 р.) – Назва з екрана.
4. Комзюк Л. Т. Порівняльний аналіз конституційних проектів М. Драгоманова і М. Грушевського 1884 і 1905 рр. у контексті еволюції концепцій самостійності України кінця ХІХ – початку ХХ ст. [Електронний

ресурс] – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles (дата звернення: 01.11.15 р.) – Назва з екрана.

5. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/1071042251923/pravo> (дата звернення: 01.11.15 р.) – Назва з екрана.

6. Пріцак О. Історіософія Михайла Грушевського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur11003.htm> (дата звернення: 01.11.15 р.) – Назва з екрана.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Калініна А.С.

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ ЛОБІЗМУ В УКРАЇНІ

Тема лобізму лише нещодавно привернула до себе увагу науковців та політиків. Почали з'являтися праці, які стосуються шляхів формування лобізму, форми і методи лобістської діяльності, її конституційні основи, можливості законодавчого регулювання.

У зарубіжній літературі найчастіше використовують два визначення лобізму. По-перше, лобізм – це реалізація права кожного громадянина звертатися до уряду, а по-друге, це професійна діяльність службовців, або спеціальних консультантів, найнятих компаніями, діловими і професійними асоціаціями для представлення інтересів цих суб'єктів у процесі формування державної політики [6, ст. 6].

Лобізм неоднаково сприймається у світі, тому він може вживатися як в позитивному, так і в негативному значеннях. Якщо розглядати лобізм з негативної точки зору, то найчастіше в такому світлі він виражається у побутовому використанні, означаючи фактично купівлю голосів або вигідних політичних рішень. В цьому разі його фактично ототожнюють з протекціонізмом – підкупом державних службовців і депутатів. Але ж лобізм, як система представництва групових інтересів, має і позитивне значення.

Проблема лобізму є однією з найскладніших і найважливіших в українському суспільстві. Сьогодні можемо говорити про те, що лобізм фактично існує на всіх рівнях державної влади, але він є не врегульованим законодавчо.

Українські депутати декілька разів намагалися вирішити це питання. Першою була спроба на початку 1990-х років, коли під головуванням Ради промисловців та підприємців України при Кабінеті Міністрів В. Суміна розпочалася розробка законопроекту. Але ця спроба обвінчалася невдачею, адже законопроект так і не був переданий до парламенту. Багато вчених називають цей період

олігархічним, адже в цей час найбільшого розвитку набуло нецивілізоване лобіювання.

Першою практичною спробою можна назвати два законопроекти: «Про лобіювання в Україні» та «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України».

Законопроект «Про лобіювання в Україні» був підготовлений в квітні 1999 року народним депутатом І. Шаровим. В ньому було досить широке трактування лобіювання, зазначено об'єктів даної діяльності, до яких було віднесено майже всі органи державної влади та місцевого самоврядування, а також Президента України, посадових осіб Адміністрації Президента, Національного банку тощо (ст. 6). Засновниками лобістських організацій могли бути українські, іноземні фізичні та юридичні особи (ст. 18) [1].

Законопроект «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України» вніс на розгляд парламенту в листопаді 1999 року Ю. Сахно. На відміну від попереднього він мав вузьку сферу застосування – лобіювання лише законодавчих актів Верховної Ради України (ст. 2). Лобістськими групами визнавалися громадські організації, професійні союзи, підприємницькі об'єднання та організації, групи народних депутатів, в тому числі і міжпарламентські [2].

Проаналізувавши дані законопроекти можна відзначити, що вони мали декларативний характер, а також не були узгоджені з іншими нормативно-правовими актами. Саме тому, як зазначають вчені, дані законопроекти не були розглянуті в сесійній залі парламенту.

У 2003 році робиться ще одна спроба зробити законною лобістську діяльність. Цього разу було створено законопроект «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України», який був підготовлений народним депутатом І. Гривіним та експертами громадської організації «Лабораторія законодавчих ініціатив». Аналогічно законопроекту Ю. Сахна, автори обмежили сферу застосування лобізму лише Верховною Радою. Народним депутатам заборонялось бути лобістами. Проект містив низку проблем, зокрема йому не вистачало практичної спрямованості, не було узгоджено законопроект з іншими нормативно-правовими актами. Але законопроект було відхилено після першого читання в 2005 році.

На початку 2009 року на базі Міністерства юстиції було створено робочу групу для розроблення законопроекту «Про лобіювання». Концепція була ухвалена, але змінили її назву – «Про вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів». У червні 2010 року було проведено засідання Секретаріату Кабміну, на якому вирішили подати документ на доопрацювання. Результатом цього став законопроект «Про регулювання лобістської діяльності в Україні», який в жовтні 2010 року був поданий до Верховної Ради народним депутатом В. Коновалюком. В ньому надавалося чітке визначення лобізму, зазначалося, що лише зареєстровані особи можуть займатися лобістською діяльністю, звужувалося коло об'єктів лобіювання. Але цей документ не отримав схвальних відгуків від Головного науково-експертного управління. Зокрема, у Висновку було зазначено: «Враховуючи те, що «тіньове» лобіювання в умовах вітчизняних реалій де-факто є значно ефективнішим за передбачене у проекті легальне, а його здійснення не пов'язане із необхідністю дотримання вимог законності, відкритості, підзвітності та виконанням численних процедурних формальностей, прийняття проекту навряд чи сприятиме виведенню вітчизняних лобістів із тіні» [5]. Отже, законопроект В. Коновалюка так і не був прийнятим.

У червні 2015 року відбувся Круглий стіл на тему: «Визначення оптимальної моделі регулювання лобіювання в Україні як наступного кроку до відкритості та прозорості у взаємодії з органами державної влади». Згідно з проектом Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки, Закон про лобіювання має з'явитися до 2017 року. Було створено Робочу групу при Комітеті ВРУ з питань запобігання і протидії корупції до якої ввійшло 17 народних депутатів. 1 жовтня 2015 року Експертна комісія погодила текст концепції проекту Закону України «Про лобіювання» і в кінці жовтня перша версія законопроекту була оприлюднена громадськості.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що лобізм в Україні залишається неурегульованим, саме тому його часто асоціюють з корупцією. Для того щоб вивести лобізм з тіні варто ухвали закон про лобіювання. Саме законодавче регулювання лобізму в Україні забезпечить над ним державний та громадський контроль.

Список використаних джерел:

1. Законопроект «Про лобіювання в Україні» № 3188 від 13.04.1999 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3188.
2. Законопроект «Про правовий статус груп об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України» від 03.11.1999 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – lobbying.com.ua/zakonoproekty/sahno.rtf.
3. Законопроект «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України» № 8429 від 09.11.2005 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – lobbying.com.ua/zakonoproekty/gryniv.rtf.
4. Законопроект «Про регулювання лобістської діяльності в Україні» № 7269 від 20.10.2010 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CBsQFjAAahUKEwjQ6qvp9-rIAhUG1XIKHXY4Bu8&url=http%3A%2F%2Fw1.c1.rada.gov.ua%2Fpls%2Fzweb2%2Fwebproc34%3Fid%3D%26pf3511%3D38796%26pf35401%3D175169&usg=AFQjCNEWZXcn6jyJBiG5kyJORfhLUodjTg>.
5. Висновок на проект Закону України «Про регулювання лобістської діяльності в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lobbying.in.ua/VRU_law_committee_resolution.
6. Манжул К. В. Лобізм у законотворчій діяльності України / К. В. Манжул // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 11.

Клим Т.А.

студентка,

Науковий керівник: Юринець Ю.Л.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний авіаційний університет

АСПЕКТИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Судова система України висвітлює особливості організації судової влади у нашій державі, відповідає рівню соціально – економічного розвитку, пануючим у суспільстві поглядам на місце суду в системі механізмів державної влади, накопиченому досвіду і певним традиціям.

Судова система України становить сукупність усіх судів держави, оснований на єдиних засадах організації і діяльності, що здійснюють судову владу.

Цілковито обґрунтованою є запропонована система судів, що складається з місцевих, апеляційних, вищих (касаційних) судів, а також Верховного Суду, якому відводиться роль забезпечення єдності судової практики в Україні. Такий підхід сприятиме фаховості і поглибленню спеціалізації суддів, що позитивно впливатиме на якість правосуддя.

Відповідно до адміністративно-територіального устрою судову систему України поділено на ланки. Поняття «ланка судової системи» пов'язане з компетенцією кожного конкретного судового органу. Суди, які належать до певної ланки судової системи, мають однакову предметну компетенцію, ті самі функції і здебільшого розташовані в межах територіальних одиниць, прирівняних одна до одної за адміністративним поділом.

Отже, судову систему України утворюють Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Останні у свою чергу складаються з загальних та спеціалізованих судів [3, ст. 401].

Відповідно до ст. 124. Конституції України, ст. 3 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – ЗУ «Про судоустрій і статус суддів») – судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

Відповідно до ст. 147. Конституції України – Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні.

Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Відповідно до ст. 125. Конституції України – система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

Відповідно до ст. 17 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» – система судів загальної юрисдикції будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Систему судів загальної юрисдикції складають:

- 1) місцеві суди;
- 2) апеляційні суди;
- 3) вищі спеціалізовані суди;
- 4) Верховний Суд України .

Побудова судової системи має відбуватися перш за все з огляду на повернення довіри суспільства до судів, забезпечення високої професійної кваліфікації суддів, чесності та принциповості при вирішенні справ, незалежності у прийнятті рішень, без неналежного втручання в професійну діяльність судді, забезпечувати доступність до правосуддя, швидкого вирішення справи по суті й оперативного виконання судового рішення. Суттєвим фактором ефективності правосуддя є система підвищення фаховості не тільки суддів, а й прокурорів, адвокатів, яка має відповідати принципу постійного навчання юриста протягом життя та найсучаснішим освітнім технологіям, включаючи широке застосування дистанційних методик у вдосконаленні професійних знань. Вирішення цих завдань потребує створення сучасної системи спеціалізованих вузів для підготовки та постійного підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів [3, ст. 420].

Отже, Українські суди повинні підвищувати свій професійний рівень та покращувати якість здійснення правосуддя шляхом впровадження сучасних технологій. Судова влада України повинна створити і підтримувати систему відповідності високим стандартам нарівні із кращими світовими практиками.

Список використаних джерел :

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 15 травня 2014 р.: (ОФЦ.ТЕКСТ). – К.: ПАЛІВОДА А.В., 2014. – 56 с. – (Закон України).
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 01.04.2015 р.: прийнятий від 07.07.2010 р.
3. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. / О.В.Совгіря, Н.Г.Шукліна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 544 с.

Коломієць М.С.

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Ідея громадянського суспільства заснована на необхідності ефективного регулювання взаємовідносин людини з політичною владою, суспільства з державою. Проблема формування і функціонування громадянського суспільства в Україні є однією з найактуальніших проблем в сучасній політичній науці як в теоретичному так і в практичному аспекті. Інтерес до концепції громадянського суспільства, проблем його формування в Україні зумовлений поваленням тоталітарного комуністичного режиму, процесом посткомуністичної трансформації та переходом до демократії. Громадянське суспільство, з одного боку, є важливою передумовою демократичних трансформацій та перетворень, а, з іншого, – функціонування громадянського суспільства можливе лише в умовах демократичної правової держави.

Що ж до самого визначення, то громадянське суспільство – система забезпечення життєдіяльності соціальної, соціокультурної і духовної сфер, їх відтворення і передачі від покоління до покоління, системи самостійних і незалежних від держави громадських інституцій і відносин, які мають забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів і колективів, реалізації приватних інтересів і потреб, індивідуальних чи колективних [1, с. 116].

Концепція громадянського суспільства сформувалась ще у XVII ст. Біля її витоків стояли видатні мислителі Дж. Локк, А. Сміт, Ш. Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо, американські просвітителі Т. Пейн, Дж. Медісон. В основі теорії громадянського суспільства лежать ідеї автономності та індивідуальної свободи громадянина, здатності усвідомлювати і захищати свої інтереси та протистояти свавіллю державної влади.

Спроби теоретичного осмислення концепції громадянського суспільства здійснювали і визначні українські вчені: М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський, Б. Кістяківський, В. Липинський. Мислителі надавали велике значення громадській активності, самоорганізації, самоврядуванню. У формуванні громадянського

суспільства вони вбачали запоруку стабільності української держави, її процвітання і добробут.

Громадянське суспільство покликане відстоювати перед державою безпосередні інтереси громадян та їх груп, їх право на самоорганізацію та самоврядування. Громадянське суспільство є гарантом захисту громадян від втручання державних інституцій у їх приватне життя. Концепція громадянського суспільства передбачає, що людина – головний суб'єкт суспільства, її права свободи і інтереси – найвищі цінності.

Формування громадянського суспільства відбувається в Україні паралельно із розбудовою демократичної правової держави. Безперечно, нині громадянське суспільство ще не стало тим вагомим центром сили, протидією владним структурам, однак процес його формування є доволі динамічним і незворотним.

На думку науковців, успішному розвитку громадянського суспільства в Україні заважають: надмірна централізація, бюрократизація і панування авторитарних моделей поведінки виконавчої гілки влади; домінування олігархічно-кланових інтересів на верхівці політичної піраміди; патерналістські стереотипи щодо ролі держави і надмірна терпимість народу; відсутність у значної частини людей психологічної потреби в «негативній» свободі – свободі заради свободи – невміння її відстоювати. Об'єктивно цьому сприяє матеріальна незабезпеченість, масова бідність [2, с. 324].

Розбудова громадянського суспільства передбачає роздержавлення суспільних інститутів, зменшення державного впливу на них. Ця обставина підкреслює необхідність наукових розробок ролі держави в перехідному суспільстві, розробки механізмів її впливу на соціальні процеси, визначення шляхів перетворення держави на правову, а перехідного суспільства – на громадянське.

Не можна не відзначити, що у Конституції України і згадки немає про громадянське суспільство, на формування якого зрештою має бути спрямований весь державно-правовий механізм. Цей недолік Конституції, безумовно, негативно відбивається на процесі формування громадянського суспільства. Проголошуючи своє прагнення досягти ідеалів правової держави, не пов'язавши це на конституційному рівні з формуванням громадянського суспільства, є стратегічно неприпустимим. Адже неможливо донести до людей сутність переваг правової держави, не пов'язуючи це із

громадянським суспільством, яке є гарантом захисту його членів від втручання державних інститутів в їх приватне і особисте життя. Однією з перших змін до Конституції України має бути її доповнення новим розділом про громадянське суспільство [3, с. 87].

Можна зробити висновок, що громадянське суспільство є одним із феноменів сучасного суспільства, який на меті має забезпечення умов для самореалізації окремих індивідів і колективів, реалізації приватних інтересів і потреб. До основних шляхів побудови такого суспільства в Україні відносяться:

формування правової демократичної держави і утвердження принципу верховенства права; гарантування прав громадян; створення адекватної соціальної структури на основі розвитку приватної власності та ринкових відносин; активізація процесу роздержавлення усіх сфер суспільного життя; підвищення життєвого рівня людей, звуження сфери бідності; забезпечення свободи слова, думки та незалежності ЗМІ; розширення зв'язків із закордонними державами; формування високого рівня політичної свідомості та культури; створення можливостей для участі громадян в управлінні державними справами; вдосконалення механізмів громадського контролю за діяльністю органів державної влади; розвиток форм громадського самоврядування та самодіяльності.

Отже, основою суверенної національної демократичної правової держави є становлення та ефективне функціонування громадянського суспільства в Україні. Безперечно, процес цей складний і довготривалий, але, пройшовши цей шлях, зможемо досягти високого розвитку країни в усіх її сферах.

Список використаних джерел:

1. Литвин В.М. Законотворча діяльність: словник термінів і понять // Київ, 2004. – 340 с.
2. Чиркін В.Є. Конституційне право зарубіжних країн // Москва, 1997. – 568 с.
3. Бобровник С.В. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення // Київ, 1997. – 120 с.

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Перченко А.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

17 липня 1997 р. був прийнятий Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.».

Статті 19–51 Конвенції присвячені функціонуванню спеціального судового органу – Європейського суду з прав людини, діяльність якого полягає в забезпеченні дотримання державами – учасницями зобов'язань, передбаченими положеннями вказаного міжнародного договору та протоколами до нього. Судова практика Європейського суду з прав людини є об'єктивним критерієм оцінки правової системи кожної держави – учасниці Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

Українці дуже активно використовують механізм звернення до Європейського суду з прав людини, а Україна є одним з лідерів за кількістю заяв за останні роки. Практика ЄСПЛ вказує, що судовому провадженні в Україні властиві дві великі проблеми, через які до Суду надходить багато заяв: надмірна тривалість провадження в кримінальних (цивільних) справах і відсутність відповідних ефективних засобів юридичного захисту; невиконання рішень національних судів [3].

Серед проблем, які змушують українців найчастіше звертатися до ЄСПЛ, можна також виділити погані умови утримання у місцях позбавлення волі та знуцання з боку представників правоохоронних органів. Звернення до ЄСПЛ часто є єдиною можливістю для осіб, чий права було порушено, домогтися хоча б часткового відновлення цих прав. Проте ухвала, рішення, постанова суду, ухвалені на

користь особи, це – лише частина справи, а головною метою залишається виконання зазначених рішень [3, ст. 26].

Процесуальний порядок виконання рішень ЄСПЛ здійснюється відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 2006 р. Проте, незважаючи на наявність низки правових актів, які регулюють порядок виконання на території України рішень Європейського суду з прав людини, склалась досить складна ситуація з їх виконанням [3, ст. 26].

Відповідно до ст. 46 Конвенції держави – учасниці зобов'язані виконувати остаточні рішення ЄСПЛ, стороною яких вони є, але як свідчить статистика 95% таких рішень в Україні не виконуються. Це означає, що право громадян України на справедливий суд постійно порушуються. Особливо в тих справах, в яких божником виступає держава. Частково мова йде про рішення, якими присуджуються зарплатні витрати, пенсії чи інші заборгованості держави перед громадянами. Європейським судом з прав людини прийнято досить багато рішень у справах проти України.

Велика кількість порушень, про які зазначено у рішеннях Суду, стосується трьох статей Конвенції, а саме: – право на справедливий судовий розгляд (ст. 6); – право на ефективний засіб правового захисту (ст. 13); – захист власності (ст. 1 Протоколу № 1) [1]. Це свідчить про те, що національним судам треба не лише ефективно захищати права людини, а й діяти у такий спосіб, щоб не порушувати Конвенції. У зв'язку із цим ЄСПЛ виніс так зване «пілотне» рішення в справі «Іванов проти України», яким визнав порушення Україною зобов'язань за Європейською конвенцією 1950 р. У своєму рішенні Суд зобов'язав Україну невідкладно запровадити на національному рівні ефективний засіб юридичного захисту, або комплекс таких засобів, які б унеможливили подібні порушення [1].

У справі пенсіонерки Марії Бочан, яка більше десяти років намагалася довести своє право на квартиру в приватному будинку, ЄСПЛ двічі визнав порушення права на справедливий суд. Перше рішення Суду мало стати підставою для перегляду рішення та можливістю виправити допущені вітчизняними суддями помилки. Та Верховний Суд України не погодився з рішенням ЄСПЛ. Проте, жінка вдруге звернулася до Суду. Цього разу її справу розглядала Велика палата ЄСПЛ, яка розглядає тільки найбільш важливі та

резонансні справи, та зобов'язала виплатити пані Бочан компенсацію в розмірі 10 тисяч євро [4]. Вважається, що справа «Бочан проти України № 2» – перше рішення Великої палати ЄСПЛ щодо України. Це відкритий натяк вітчизняним судам та владі: «Рішення Європейського Суду потрібно виконувати». Судді Європейського суду з прав людини досить конкретно звинувачують своїх українських колег у невиконанні рішень ЄСПЛ. Проблема вбачається в тому, що Верховний Суд фактично намагається самостійно тлумачити рішення ЄСПЛ. В деяких випадках, це призводить до того, що рішення ЄСПЛ проти України не виконуються. Приклади цих справ показують відношення України до виконання рішень ЄСПЛ [4]. Якщо ситуацію не виправити Україна може втратити свій авторитет, адже від стану виконання рішень Суду, як міжнародної судової інстанції залежить імідж нашої держави.

В українській правовій літературі рішення ЄСПЛ отримало назву «супер виконавчого документа», оскільки неподання стягувачем заяви про виплату відшкодування не є перешкодою для його виконання [5].

Проблема виконання рішень у частині виплати відшкодування полягає в тому, що закон про виконання рішень ЄСПЛ не передбачає зобов'язань щодо визначення сум у державному бюджеті, потрібних для щорічної реалізації рішень цього суду. Оскільки державний бюджет країни приймається щороку, відсутні гарантії, що необхідні суми передбачатимуться в ньому регулярно [5]. Доцільно було б передбачити у державному бюджеті Україні окрему статтю, присвячену витратам на виконання рішень ЄСПЛ.

Також необхідно вжити всіх заходів для реалізації рекомендацій Парламентської асамблеї Ради Європи, щодо створення національного органу, який буде відповідати за виконання рішень Європейського суду з прав людини, та щодо прийняття більш жорстких заходів в разі ігнорування рішень ЄСПЛ.

Дійсно, у ЄСПЛ особливе положення, його рішення адресовані державам з різними правовими системами, політичними режимами та культурними традиціям. Сьогодні ЄСПЛ перевантажений великою кількістю справ пов'язаних з порушеннями у національних правових системах, тому він приділяє значну увагу процедурі прийняття рішень на національному рівні [6]. Це свідчить про необхідність взаємодії національних судів та ЄСПЛ, а

децентралізація захисту прав людини є єдиним рішенням тих проблем, з якими сьогодні стикається Суд.

Список використаних джерел:

1. Булгакова М. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини / М. Булгакова // Асоціація українських правників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurists.lviv.ua/articles/european-court-full.php>.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>. – Редакція від 02.12.2012.
3. Реалізація Державою права на справедливий суд шляхом виконання судових рішень. Медведенко Юлія, юрист Юридичної компанії «СТРАТЕГ» // Юридична газета від 14 жовтня 2014 року, № 28-29.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik02_11.pdf.
6. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/article-1101.html>.

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Казанська Р.Т.

студентка,

Науковий керівник: Бредіхіна В.Л.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

За період існування України як незалежної держави було прийнято значну кількість нормативно-правових актів, у тому числі і в галузі екологічного права. При цьому, великий масив нормативного матеріалу зовсім не означає його повноту, дієвість та ефективність, а навпаки, може бути причиною появи колізій та перенавантажень у регулюванні відповідних відносин. Таким чином, постає необхідність удосконалення екологічного законодавства, першим кроком у якому є висвітлення і чітке окреслення існуючих проблем.

Варто відмітити, що виявленням проблем регулювання екологічного права займається не тільки вітчизняна доктрина, а й вищі державні органи, а саме Верховна Рада України. Так, відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, першопричинами екологічних проблем України, зокрема, є: існуюча система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, регулювання використання природних ресурсів, відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій; недотримання природоохоронного законодавства [1]. З тексту цього положення ми бачимо, які питання підлягають першочерговому законодавчому удосконаленню.

Слід зазначити, що цей документ є не першим, де окреслюються проблеми екологічного законодавства. Так, ще у «Рекомендаціях парламентських слухань щодо дотримання вимог екологічного законодавства в Україні, напрямів реалізації та вдосконалення екологічної політики» зазначалося, що «потребують внутрішнього

узгодження та подальшого вдосконалення і розвитку чинне екологічне законодавство та економічний механізм регулювання природокористування. Нормативно-правової підтримки вимагають питання забезпечення екологічної безпеки, стимулювання ресурсо-, енергозбереження, рециклінгу використання та переробки промислових і побутових відходів. Недостатня увага приділяється гармонізації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Потребують термінової розробки базові екологічні нормативи» [2]. При цьому, такі питання як забезпечення екологічної безпеки або адаптація вітчизняного законодавства законодавству Європейського союзу тощо є актуальними і сьогодні.

Яскравим прикладом продовження констатування Верховною Радою проблем екологічного законодавства є Постанова «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні», у якій зазначено, що «природоохоронне законодавство ще не забезпечує повною мірою потреб суспільства, а механізми його реалізації не розвинуті. Вжиті заходи щодо удосконалення природоохоронного законодавства, забезпечення державного контролю за його дотриманням є недостатніми» [3]. В цілому, ця Постанова акцентувала як на позитивних моментах розвитку екологічного законодавства, так і на негативних.

Про необхідність і спроби удосконалення екологічного законодавства можуть свідчити і численні законопроекти. Наприклад, у Постанові ВРУ № 565-IV [2] було рекомендовано до 1 січня 2005 року внести на розгляд Верховної Ради України проект Екологічного кодексу України (далі – ЕКУ). Що ж до реалій життя, то в 2004 році проект Екологічного Кодексу України було внесено на розгляд Верховної Ради України, проте він так досі і не був прийнятий. У пояснювальній записці щодо проекту ЕКУ зазначалося, що «необхідність систематизації обумовлюється множинністю актів, що видаються правотворчими органами з відповідного кола питань, швидкими змінами, що відбуваються в законодавстві, та виникненням прогалин, дублюючих положень в ньому тощо. Здійснення систематизації у цій сфері пов'язано також з необхідністю поліпшення правореалізації, наданням допомоги правозастосовчим органам оперативно знаходити та правильно тлумачити норми права» [4].

Проблеми екологічного законодавства підкреслені і в Пояснювальній записці до проекту ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань усунення колізій норм», де зазначено, що «Земельний і Водний кодекс України вийшли за межі регулювання відповідно земельних та водних відносин, поширивши при цьому кожен свою дію як на водні, так і на земельні відносини, і водночас по-різному регулюють обидві форми відносин щодо використання землі і водних об'єктів, унормовують права за земельні ділянки, водні об'єкти та правовий режим їх використання, застосовують різну термінологію щодо об'єкта одних й тих же відносин, а в деяких випадках не узгоджуються між собою, носять відсильний характер, тощо. До того ж унормування водних відносин в інший спосіб, ніж це зроблено Водним кодексом України є й в інших законодавчих актах України (Цивільний кодекс України, закони України «Про меліорацію земель», «Про фермерське господарство»). Тобто йдеться про наявність колізії норм низки законодавчих актів, що на практиці призводить до ускладнень застосувань норм права, різного їх тлумачення (...) Це в свою чергу знижує ефективність управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів» [5].

Про існування колізій між Лісовим та Земельним кодексами України йдеться в Пояснювальній записці до проекту Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо усунення корупційної складової у сфері розпорядження землями лісогосподарського призначення». Так, відповідно до Лісового кодексу документами, які посвідчують право постійного користування державних лісогосподарських підприємств було визначено планово-картографічні матеріали лісовпорядкування (п. 5 Прикінцевих положень). При цьому, у статті 125 Земельного кодексу зазначено, що право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав. Отже, у Земельному кодексі України відсутня норма про те, що документами, які посвідчують право постійного користування землями державних лісогосподарських підприємств є планово-картографічні матеріали. Існуюча суперечність норм Земельного та Лісового кодексів України створює правові передумови для вчинення корупційних правопорушень та зловживання посадовцями органів виконавчої влади та місцевого самоврядування (...)» [6].

Проблематикою удосконалення законодавства займається й вітчизняна доктрина, наприклад, у сфері застосування новітніх біотехнологій, зокрема, ГМО. Вчені зазначають, що вітчизняне законодавство є недосконалим і потребує детального розгляду і доопрацювання: неврегульованими є питання щодо ліцензування, транспортування і утилізації ГМО; не вирішено питання співіснування традиційних, органічних та генно-модифікованих культур; немає документа, який встановлював би порядок реєстрації ГМО, що застосовуються в сільському господарстві та харчовій промисловості і відповідно не встановлена відповідальність за його порушення; наявні нормативно-правові акти є досить загальними і в них існують колізії; не існує єдиного контролюючого органу з відповідними функціями і повноваженнями; не вирішене питання про заходи безпеки у разі потрапляння ГМО в навколишнє середовище тощо.

Підсумовуючи, слід сказати, що наявність досліджень проблематики екологічного нормативно-правового масиву є як позитивним, так і негативним явищем. Негативним є те, що проведені дослідження виявили велику кількість проблем, що існують у зазначеній сфері, а позитивним, – що деякі з цих проблем уже є виявленими, що може бути першим кроком у їх подоланні. При цьому незаперечним залишається факт необхідності вдосконалення екологічного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». Закон від 21.12.2010 № 2818-VI. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>
2. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог екологічного законодавства в Україні, напрямів реалізації та вдосконалення екологічної політики». Постанова від 07.12.2000 № 2130-III. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2130-14>
3. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні». Постанова від 20.02.2003 № 565-IV. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565-15?nreg=565-15&find=1&text=&x=0&y=0>

4. Пояснювальна записка до проекту Екологічного кодексу України від 20.02.2004. [Електронний ресурс] // Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=17281&pf35401=47815

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань усунення колізій норм» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/regulatory?nid=6834&add=en>

6. Пояснювальна записка від 02.09.2015 до проекту Закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо усунення корупційної складової у сфері розпорядження землями лісогосподарського призначення» [Електронний ресурс] // Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=56360&pf35401=355837

Міщай В.В.

студентка,

Науковий керівник: Анісімова Г.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

«ПОКАЗНИК ЗАПОВІДНОСТІ» В УКРАЇНІ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

В умовах сьогодення питання правового регулювання та забезпечення охорони, відтворення і використання об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) в площині державної екологічної політики України стає пріоритетним завданням, про що свідчать наступні статистичні дані й показники: територія України – 6% площі Європи; її біорізноманіття – 35% усієї Європи; більше 70 тисяч видів флори і фауни; два основних глобальних маршрути міграції диких птахів; більше 100 видів перелітних птахів, що охороняються відповідно до міжнародних зобов'язань. Водночас актуальність зазначеної теми обумовлена тим, що частка природно-заповідних територій в Україні досі є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості країн Європи, де відповідні площі становлять у середньому 15%.

Екологічна політика у сфері розширення територій ПЗФ проводиться державою поступово. Наприклад, Постановою Верховної Ради України від 22.09.1994 р. № 177/94 «Про Програму перспективного розвитку заповідної справи України» передбачалось

створення у кожній фізико-географічній провінції щонайменше одного природного чи біосферного заповідника або національного природного чи регіонального ландшафтного парку [1]. За основу оцінки результативності покладеної мети взято так званий «показник заповідності» – відношення площі ПЗФ до площі держави. У результаті виконання зазначеної Програми до 2005 року відбулося збільшення площі ПЗФ майже у 2 рази – до 4,2% від загальної території України. Згідно із Конвенцією про охорону біологічного різноманіття 1992 року цей відсоток повинен сягати площі 17% суходолу та 10% морських акваторій до 2020 року [2].

На сучасному етапі Законом України від 21.12.2010 р. № 2818-VI «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» бажаний «показник заповідності» зазначено в цілі № 5 під назвою «Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі». Одним із завдань у цій сфері є розширення площі ПЗФ до 10% у 2015 році та до 15% загальної території країни у 2020 році [3].

За результатами даних обліку територій та об'єктів ПЗФ, станом на 01 січня 2015 року ПЗФ має в своєму складі 8154 територій та об'єктів в межах території України та в межах акваторії Чорного моря. «Показник заповідності» становить 6,15%. Як бачимо, стратегічна ціль у розмірі 10% досі не досягнута.

У 2015 році в рамках проекту «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у провадженні Секторальної бюджетної підтримки» була викладена «Оцінка виконання Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки» [4]. Експертами наведено оцінки результативності цілей Стратегії з градацією 0% (не виконано), 0-30% (незадовільно), 30-60% (задовільно), 60-100% (успішно). Завдання в контексті розширення площі ПЗФ до 10% у 2015 році оцінено як «задовільно» із зауваженням остаточної оцінки на початок 2016 року. Проте вважаючи, що з 2005 до кінця 2014 року «показник заповідності» виріс лише на 1,95%, марно сподіватись на стрімке зростання у розмірі 3,85% за 2015 рік.

Постає питання: які чинники завадили успішному виконанню поставленої цілі? Аналіз сучасного стану заповідної справи дає змогу виокремити декілька головних проблемних факторів у цій

сфері: (1) недосконалість системи та функцій управління; (2) недостатній рівень сформованості й узгодженості системи нормативно-правових актів в зазначеній царині, а також недотримання вимог природоохоронного законодавства; (3) успадкування структури економіки з переважаючою часткою ресурсо- та енергоємних галузей, що негативно впливають на довкілля; (4) соціальні чинники, а саме: низький рівень екологічної культури та свідомості населення, недостатня сформованість інститутів громадянського суспільства; недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження об'єктів ПЗФ та переваг сталого розвитку тощо.

До проблем в сфері управління доречно віднести відсутність дієвої системи державного управління територіями та об'єктами ПЗФ на місцях. На виконання адміністративної реформи, покликаної підвищити ефективність державних органів, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2013 року № 159 територіальні органи Мінприроди були ліквідовані без чіткого врегулювання питання передачі повноважень. Як наслідок, місцевими держадміністраціями створені структурні підрозділи екології та природних ресурсів в різних областях з різними назвами, відсутнє уніфіковане положення про ці підрозділи, а діючі положення не відповідають один одному. Тому питання щодо передачі повноважень, визначених Законом України «Про природно-заповідний фонд України», обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям досі потребує законодавчого врегулювання.

Інший проблемний аспект у сфері управління заповідної справи – невиконання доручень Президента України та Уряду щодо передачі земель лісгосподарського призначення національним природним паркам та заповідникам. Відповідно до норм Земельного кодексу України одним із етапів оформлення права користування земельними ділянками є надання землекористувачем нотаріально засвідченої згоди на вилучення земельних ділянок. Однак низка державних лісгосподарських підприємств, що входять до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України, ухиляються від надання згод на вилучення земельних ділянок, мотивуючи відмову недопущенням розпорошення лісів між відомствами, в тому числі під час створення природоохоронних установ. Створення на базі існуючих державних лісгосподарських

підприємств єдиної державної лісогосподарської структури забезпечить централізований контроль у земельних питаннях та можливість швидкого реагування на подібні ухилення.

У межах нормативно-правового регулювання існує проблема прийняття суперечливих, неузгоджених між собою нормативно-правових актів, що призводить до зростання рівня колізій норм екологічного законодавства, його складників. Наприклад, у частині регулювання права природокористування у межах територій та об'єктів ПЗФ. Відповідно до ст. 9-1 Закону України від 16.06.1992 р. № 2456-XII «Про природно-заповідний фонд України» ліміти на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів ПЗФ, в тому числі на водні біоресурси затверджує Мінприроди, а відповідно до Закону України від 08.07.2011 р. № 3677-VI «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» – Мінагрополітики.

Економічні чинники виражені через критичне зменшення фінансування з Державного бюджету заповідної справи. Лише за 2014 рік відбулося скорочення видатків Державного бюджету України на 16,6 млн. грн., що становило майже 13 % від обсягу кошторису видатків із загального фонду. Слід також відмітити, що Законом України від 28.12.2014 р. № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу (щодо реформи міжбюджетних відносин) збільшено відсоток зарахування екологічного податку з 35 до 80% до місцевих бюджетів, а до державного бюджету зменшено з 65 до 20%. Таким чином, екологічний податок, з прийняттям таких змін перестав бути складовою частиною спеціальних фондів державного бюджету, чим порушено ст. 47 Закону України від 25.06.1991 № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища», а також він втратив свою функцію цільового призначення.

Останнім у переліку, але не останнім за важливістю виступає соціальний чинник. Сьогодні в установах ПЗФ діють 37 екоосвітніх центрів, музеїв та музейних кімнат, які є осередками проведення екологічно-просвітницької роботи; 150 обладнаних екологічних стежок; організовано 57 шкільних та студентських екологічних гуртків [4]. Разом з тим проведення цих інформаційно-просвітницьких заходів не забезпечує повну підтримку населенням створення і розширення територій та об'єктів ПЗФ. Так, створенню національних парків зазвичай опираються місцеві жителі через

побоювання закриття доступу до лісу, не усвідомлюючи повною мірою екологічні та економічні переваги зеленого екотуризму.

Таким чином, у науковому дослідженні здійснена спроба розглянути основоположні проблемні аспекти «показника заповідності» в Україні, які торкаються управлінських, нормативно-правових, економічних та соціальних чинників розвитку вітчизняної заповідної справи. Наближення українських стандартів до європейських в контексті розширення площі ПЗФ поступово триває, простежується позитивна динаміка. Проте для успішного виконання цієї стратегічної цілі існують нагальні потреби: у створенні злагодженої системи державного управління територіями та об'єктами ПЗФ на місцях; у формуванні централізованої системи підготовки кваліфікованих кадрів в сфері заповідної справи; у необхідності залучення достатніх фінансових ресурсів для максимально ефективного економічного управління територіями та об'єктами ПЗФ та ін.

Список використаних джерел:

1. Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні: Постанова Верховної Ради України від 22.09.1994 р. № 177/94 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 48. – Ст. 430.
2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року (укр/рос) ООН: Конвенція, Міжнародний документ від 05.06.1992 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 22. – Ст. 932.
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон, Стратегія від 21.12.2010 № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.
4. Міністерство екології та природних ресурсів України – [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-ecopolit/Analysis-2015.pdf>.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Баришнікова В.-М.О.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

НЕДОЛІКИ ЗАХИСТУ ЗНАКІВ ДЛЯ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Український ринок переповнений товарами, що реалізуються з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема прав на знаки для товарів і послуг, а також авторських та суміжних прав, в той час, як розвиток законодавства щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності є однією з вимог ГАТТ/СОТ та Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС. З огляду на посилення політики міжнародної інтеграції протягом 2000 року Україна ратифікувала низку міжнародних угод та доповнила внутрішнє законодавство з питань захисту прав інтелектуальної власності. Однак найбільшою проблемою є відсутність механізмів втілення цього законодавства.

Недоліки українського законодавства часто позбавляють особу, законні права якої порушені, можливості припинити порушення. Вдосконалення потребує, насамперед, законодавство про захист від недобросовісної конкуренції.

Ще однією проблемою охорони прав на знаки для товарів і послуг є відсутність чіткого визначення умов дострокового припинення дії свідоцтва. Також у перспективі істотною проблемою може стати відсутність спеціалізованого судового органу для вирішення суперечок щодо прав інтелектуальної власності. На сьогоднішній день судова система не здатна ефективно вирішувати справи з питань товарних знаків через відсутність у суддів спеціальних знань у цій галузі.

Отже, на думку автора, можна виділити такі основні напрямки вдосконалення системи охорони права інтелектуальної власності, а, відповідно, і права товарних знаків в Україні:

- Вдосконалення нормативно-правової бази шляхом прийняття законів про охорону фірмових найменувань, комп'ютерних програм, товарних знаків;

- Посилення юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності;
- Координація нашої законодавчої бази регулювання прав власності із загальносвітовою. Частина цієї роботи вже була зроблена перед вступом України до СОТ, коли наше законодавство не відповідало вимогам Угоди ТРІПС, проте необхідні ще допрацювання, доповнення та поправки. Наприклад, відкритими залишаються питання про проблеми використання товарних знаків в мережі Інтернет;
- Створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності для підвищення ефективності судової гілки влади в цій сфері; удосконалення судової практики;
- Реформування системи освіти і розробки програм підготовки фахівців у сфері охорони інтелектуальної власності, що має призвести до відходу від традиційної недооцінки значення інтелектуальної власності в економічному, соціальному і суспільному житті країни.

Не варто недооцінювати важливості цього питання. Недостатній захист прав на інтелектуальну власність та товарні знаки може суттєво вдарити по міжнародному становищу країни (наприклад, в 2002 році США ввели торговельні санкції проти України). Вирішення національних проблем охорони сприятиме стимулюванню міжнародних компаній надавати українським партнерам права на користування своїми товарними знаками, продажів в Україну фірмової сертифікованої продукції, покращенню міжнародного іміджу України, надходженню інвестицій, підвищенню ефективності національної економіки.

Україна вже після розпаду СРСР зробила перші кроки в галузі регулювання права на знаки для товарів та послуг: прийняття Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», як і прийняття інших законів про інтелектуальну власність, є визначною подією у законотворчій діяльності нашої держави. Прийняття Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» створило міцний правовий фундамент для подальшого розвитку законодавства про товарні знаки, яке перебуває у стадії свого становлення.

Товарних знаків тою чи іншою мірою стосуються й інші Закони України, зокрема Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 164); «Про мови в Українській РСР» (ст. 36); «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності» (ст. 7); «Про захист від

недобросовісної конкуренції» (ст. 4); «Про зовнішньоекономічну діяльність» (ст. 31) та інші нормативні акти.

Варто підкреслити й те, що Закон про товарні знаки відповідає основним вимогам Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності.

Таким чином, підсумуємо: права на знаки для товарів та послуг дуже важлива тема на сьогоднішній день як в Україні, так і в міжнародних масштабах. Це – наслідок глобалізації та еволюції суспільства в суспільство споживання. Споживачі хочуть відчувати себе захищеними та купувати якісні товари, підприємці прагнуть заробити на цьому, а органи державного управління, керуючись покладеними на них функціями та зобов'язаннями прагнуть ці відносини регулювати.

Особливо, ця тема є актуальною в контексті України, адже сфера регулювання відносин з питань захисту інтелектуальної власності у нас, кажучи відверто, не достатньо розвинута. Україна займає одне з провідних місць серед країн-порушниць права на товарні знаки та послуги, та серед країн з найвищим рівнем піратства. Проблеми існують як всередині країни, при захисті прав національних виробників, так і під час імпорту іноземних товарів, що є навіть більшою проблемою, тому що знак для товарів і послуг сьогодні розглядається світовою спільнотою як невід'ємний елемент ринкових відносин, важливий фактор підвищення конкурентоспроможності продукції, захисту від недобросовісної конкуренції. Виконуючи функцію індивідуалізації товарів і послуг суб'єктів підприємницької діяльності, гарантуючи якість цих товарів і послуг, товарний знак стає дедалі важливішим важелем в умовах активізації торгівлі та глобалізації міжнародного торговельного простору. Якщо Україна дійсно планує стати повноцінним членом міжнародного співтовариства, інтегруватися до Європи, зробити свій ринок привабливим для іноземних постачальників та зробити свою продукцію конкурентоспроможною, ми повинні займати активну позицію, покращувати законодавство у сфері регулювання права на знаки для товарів і послуг, удосконалювати механізми ліцензування. В кінці-кінців, саме це питання-візитна картка нашої країни на міжнародній арені, яка характеризує наскільки наша держава є правовою в наскільки ми завершили процес трансформації нашої економіки з радянської в ринкову.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Бондарчук В.В.

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: ПРИЧИНИ НЕВДАЧ

На сьогоднішній день явище ВЕЗ є чи не одним з найпомітніших у світовій економіці. Причиною тому слугує те, що їх утворення та функціонування допомагає досягнути певних позитивних ефектів, таких як: залучення додаткових інвестицій, стимулювання виробництва, модернізація регіону тощо. Забезпечується це шляхом створення сприятливого податкового клімату та спеціальної митної зони на визначеному просторі.

Однак чи завжди ВЕЗ виявляються ефективним інструментом у сфері стимулювання розвитку економіки загалом та за її окремими секторами? Відповідь на це запитання, а також дослідження основних причин невдач їх запровадження є метою написання даної статті.

Проблеми створення та функціонування ВЕЗ вивчалися і раніше як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Так, значний внесок у дослідження сутності цього явища внесли С.І. Бабкіна, В.А. Дергачев, Т.П. Данько, О.Ю. Дубовик, В.М. Коссак, Л.І. Кузнєцова, В.К. Мамутов, З.М. Окрут, О.С. Семерак, О.Е. Сімсон, В.Г. Снегур, Р.Б. Шишкіна та ін.

Розпочнемо з переваг. Як справедливо зазначає О.Ю. Дубовик, функціонування ВЕЗ сприяє збільшенню валютних надходжень, розширенню експортних операцій, застосуванню нових технологій, поліпшенні платіжного балансу, зростанні зайнятості населення, розвитку національної економіки та її інтеграції в світову економіку [1]. У сукупності це призводить до прискорення соціально-економічного розвитку окремих регіонів та держави в цілому. Проте, як свідчить досвід, у світі налічується не більше 50 прибуткових ВЕЗ [2]. А якщо ми проаналізуємо показники, пов'язані з функціонуванням ВЕЗ на території нашої держави, то побачимо, що внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік», де пільги, передбачені у ВЕЗ, були

частково або повністю скасовані, стало причиною закриття 590 інвестиційних проєктів [1].

Як у випадку з Україною, так і відштовхуючись від досвіду інших держав, можна зробити висновок, що ключовими причинами невдач є насамперед ігнорування ознак ВЕЗ, таких як [3]: територіальна обмеженість; строковість; юридична підстава запровадження; мета створення; спеціальний суб'єктний склад; спеціальний режим господарської діяльності; здійснення управління із застосуванням спеціальних органів.

Територіальна обмеженість. У даному випадку доцільно говорити про зону розташування ВЕЗ загалом, а саме – її невдалий вибір, обумовлений адміністративно-територіальним поділом держави, а не економічними критеріями, геополітичним розміщенням (наближеність до основних світових центрів з високим рівнем попиту), хорошою транспортною розв'язкою та авіаційним сполученням, наявністю робочої сили і т. д.

Строковість. Інвестиційні програми розраховані на певний строк, до якого прив'язується реалізація економічних та соціальних цілей, передбачених нормативно-правовими актами, що регулюють питання створення та діяльності ВЕЗ. Проєкти великомасштабні, терміни для їх реалізації відповідні.

Юридична підстава запровадження. Це закони, за якими створюються та функціонують ВЕЗ. Як правило, у них спостерігається відсутність конструктивної політики при визначенні цілей, розподілі повноважень, розробленні регіональних та галузевих програм розвитку.

Мета створення. ВЕЗ – це комплексне явище, орієнтоване на багатофункціональну діяльність його суб'єктів, задіяння декількох секторів економіки тощо. Однак зміст основних законів, що регламентують порядок діяльності ВЕЗ, демонструє множинність та нечіткість цілей їх створення. Декларуючи загальні положення щодо поліпшення соціально-економічної ситуації, законодавець «забуває» вказати, яким чином це відбудеться. ВЕЗ ніби перетворюється на автономне утворення, втрачаючи зв'язок регіону з національною економікою. Також ряд політиків та аналітиків виступає проти створення ВЕЗ, мотивуючи свою точку зору переконанням, що підставою створення таких зон є не забезпечення економічного розвитку, а лобіювання інтересів окремого кола осіб, супроводжуване проявами корупції.

Спеціальний режим господарської діяльності. У межах ВЕЗ існує ряд преференцій, хоча б умовний перелік яких складно втиснути у одне речення, тим паче, що він варіюється в залежності від програми розвитку. А тому скористаємося визначенням ВЕЗ, розробленим експертами ООН [4]. З нього слідує, що на територіях ВЕЗ відсутнє або фіксоване на мінімальному рівні мито; максимально спрощені процедури, обумовлені експортно-імпортними операціями; пільговий режим оподаткування; вільний обіг конвертованої валюти; свобода міждержавних фінансових трансакцій; загальні гарантії від конфіскації іноземної власності; пільги практично на всі види операцій. Цим самим законодавець позбавляє місцевий та державний бюджети значних сум грошових надходжень. Розвиваючи багатомільйонні проекти, не враховуються інтереси малого та середнього бізнесу. Разом з виділенням окремих суб'єктів господарювання шляхом надання їм широкого спектру пільг відбувається викривлення конкурентного середовища, що виражається у вищій собівартості продукції підприємств, які не увійшли до ВЕЗ, та порушенні правил конкуренції суб'єктами ВЕЗ (продаж товарів, що не відповідають міжнародним стандартам, на території внутрішнього ринку держави за заниженими цінами).

Здійснення управління із застосуванням спеціальних органів. Багаторівнева система управління у поєднанні зі слабкими організаційними зв'язками між керівництвом ВЕЗ «на місцях» та державними органами створюють сприятливе середовище для приховування частки доходів та відмивання грошових коштів у великих розмірах.

Необхідно пам'ятати про такі об'єктивні фактори, як політична нестабільність у країні, спричинена як правило революціями, військовими діями, економічним спадом, безробіттям та іншими негативними явищами, що не створюють образ сприятливого для інвестицій та капіталовкладень середовища.

Також дуже часто при створенні ВЕЗ керівництво держави звертається до зарубіжного досвіду, однак без його належної адаптації під вітчизняний. У процесі роботи не враховуються етнічні, територіальні та економічні особливості держави-приймача, натомість норми законодавства інших держав автоматично переносяться на тло вітчизняних нормативно-правових актів.

Однією з причин розходження у очікуваннях та результатах створення ВЕЗ є відсутність економічних розрахунків, які слугують

обґрунтуванням створення зони, планом подальшої діяльності суб'єктів та орієнтовним розміром очікуваних прибутків.

Підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки:

- на сьогоднішній день ВЕЗ розглядають як один з інструментів економічного розвитку територій, у тому числі тих, що перебувають у кризовому становищі;
- не завжди значними податковими та митними пільгами можна перекрити відсутність сучасної інфраструктури у зоні, що відводиться для ВЕЗ, однак дуже часто вони є причиною дефіциту бюджетів;
- це довгострокові проекти, тому не потрібно від них очікувати швидких результатів і братися за їх реалізацію без попередньо проведених розрахунків;
- органи, спеціально створені для управління ВЕЗ, не справляються з заявленими функціями;
- нечітко прописані цілі ВЕЗ, намагання охопити лише одну галузь економіки;
- критерієм вибору місця для зони слугує адміністративно-територіальний поділ держави та ін.

Однак не можна перекреслювати плюси запровадження ВЕЗ, адже за дотримання усіх умов, врахування необхідних факторів та правильного управлінського підходу у порівняно невеликі строки можна досягнути очікуваних результатів.

Список використаних джерел:

1. Дубовик О. Ю. Вільні економічні зони як інструмент економічного розвитку територій / О. Ю. Дубовик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – Т. 2, № 4. – С. 47-51.
2. Функціонування вільних економічних зон: переваги та недоліки. Реферат [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19381/>.
3. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2004. – 560 с.
4. Літвінчук І. Правове становище офшорних і вільних економічних зон: Науково-практичний посібник / Ігор Літвінчук ; Центр правових досліджень Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006. – 292 с. (10-11).
5. Бабкіна С. І. Проблеми та перспективи відродження в Україні спеціальних (вільних) економічних зон / С. І. Бабкіна // Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет». Економічні науки. – 2013. – Вип. 152. – С. 114-120. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkaue_2013_152_18.pdf.

Керенцева Я.А.

студентка,

Науковий керівник: Гаджиєва Ш.Н.

кандидат юридичних наук, викладач,

Запорізький національний університет

ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Докази господарського процесу завжди були й залишаються центральним правовим інститутом, тому в період реформування останнього зростає потреба вивчення доказів і доказування з метою вдосконалення їх правового регулювання.

Законодавчі положення про докази і доказування в господарському процесі були предметом досліджень Абової Т., Ванеєвої Л., Васильєва С., Клеймана А., Комарова В., Курильова С., Молчанова В., Ніколенко Л., Побірченка І., Решетникової І., Сахнової Т., Смишляєва Л., Фаткуліна Ф., Стефана М., Шакаряна М., Юдельсона К., Юркова М. тощо.

Судові докази – поняття, яке поєднує в собі два тісно взаємозв'язаних елементи: фактичні дані як зміст доказів і засоби доказування як процесуальна форма. Фактичні дані, точніше відомості про певні обставини, відображають, віддзеркалюють факти реальної дійсності. Особливістю судових доказів є наявність процесуальної форми, встановлені вимоги щодо порядку отримання відомостей про обставини. Відомості про факти можуть бути отримані судом лише за допомогою передбачених законом засобів доказування (письмові, речові докази та інше) [4].

Доказами в господарському процесі є будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору.

У ч. 2 ст. 32 Господарського процесуального кодексу України (ГПК України) передбачено, що засобами доказування в господарському процесі є: а) письмові докази, речові докази та висновки судових експертів; б) пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь в судовому процесі [2].

Письмовими доказами є документи й матеріали, які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення

спору. Документ – це результат відображення фактів, подій. Явищ об'єктивної дійсності і розумової діяльності людини за допомогою письма, графіки, фотографії, звукозапису або іншого способу на спеціальному матеріалі (папері, фотоплівці, папірусі, пергаменті тощо). До письмових доказів відносяться: установчі документи, договори (контракти), протоколи, акти (в тому числі акти державних та інших органів), ділова кореспонденція тощо. Вони подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії [5].

Від письмових доказів слід відрізнити письмові пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у судовому процесі. Під іншими особами маються на увазі прокурор, представники третіх осіб, а також посадові особи та інші працівники підприємств, установ і організацій, коли їх викликано для давання пояснень, потреба в яких виникає під час розгляду справи. Відмінність цих засобів доказування від письмових доказів полягає в тому, що письмові пояснення є формою викладення так званих особистих доказів, джерелом яких є фізичні особи [3].

Речові докази – це зібрані, перевірені та оцінені у встановленому порядку предмети матеріального світу, властивості яких свідчать про обставини, що мають значення для справи. Головною особливістю речових доказів у порівнянні з іншими видами доказів є те, що вони представляють «не словесний або кодовий (цифровий, графічний) опис обставин, що мають значення для справи, а чуттєво-наочне втілення їх слідів і ознак, що збереглися до моменту провадження по справі» [5].

ГПК України (ст. 42) зазначає, висновок судового експерта повинен містити докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки і обґрунтовані відповіді на поставлені господарським судом питання. Висновок подається господарському суду в письмовій формі, і копія його надсилається сторонам. Якщо під час проведення судової експертизи встановлюються обставини, що мають значення для правильного вирішення спору, з приводу яких судовому експерту не були поставлені питання, у висновок він викладає свої міркування і щодо цих обставин. У випадках недостатньої ясності чи неповноти висновку судового експерта господарський суд може призначити додаткову судову експертизу. При необхідності господарський суд може призначити повторну судову експертизу і доручити її проведення іншому судовому експерту. Висновок судового експерта для господарського суду не є

обов'язковим і оцінюється господарським судом за правилами, встановленими ст. 43 ГПК України. Відхилення господарським судом висновку судового експерта повинно бути мотивованим у рішенні [2].

Загальна схема доказування викладена, зокрема: у ч. 1 ст. 33 ГПК України – кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень; у ч. 1 ст. 34 ГПК України – господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи; у ст. 43 ГПК України, у якій викладені положення щодо оцінки доказів господарським судом. Таким чином, у господарському процесі обов'язок сторін довести «свої» обставини коригується (співвідноситься) з правом суду прийняти чи не прийняти докази в контексті їхнього значення для справи, що і є предметом оцінки господарського суду.

Аналіз положень щодо обов'язку доказування і подання доказів (ст. 33 ГПК України), належності і допустимості доказів (ст. 34 ГПК України), звільнення від доказування (ст. 35 ГПК України), витребування доказів (ст. 38 ГПК України) дозволяють стверджувати, що доказування є саме діяльністю суду та інших учасників процесу, метою якої є встановлення, повне з'ясування всіх дійсних обставин справи, які конкретизуються (індивідуалізуються) залежно від предмета спору, суб'єктного складу сторін, а також тих правовідносин, що мають місце між сторонами в тій чи іншій справі [1].

Отже, проблема доказів та доказування займає особливе місце в процесуальному праві, найважливішою частиною якого є доказове право. Саме теорія доказів та доказування розкриває зміст пізнавальної діяльності в судовому процесі з урахуванням встановлених законом процесуальних правил, вказує шляхи перевірки законного і правильного отримання доказів, умови формування достовірних висновків по справі.

Список використаних джерел:

1. Білецька Л. Доказування у господарському процесі України: на шляху до формування судових стандартів / Л. Білецька // Слово Національної школи суддів України. – 2013. – № 2. – С. 58–64.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1992 р. № 1798-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

3. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. О. І. Харитонова. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Істина, 2010. – 344 с.

4. Козирева В.П., Слесар І.В. Засоби доказування в господарському судочинстві / В.П. Козирева, І.В. Слесар // Юридична наука і практика: виклики часу: V міжнародна науково-практична конференція. – 2015. – Т. 3. – С. 120–123.

5. Прокопенко В.В. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Електронний ресурс] / В.В. Прокопенко. – Режим доступу: <http://jurists.org.ua>.

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Головачова А.О.

аспірант,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ПРОБЛЕМИ ГНУЧКОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Одним з дискусійних питань у науці трудового права постало питання додання гнучкості державно-правовому регулюванню трудових правовідносин, тобто відхід від занадто жорсткої регламентації цих відносин.

Необхідність додання гнучкості державно-правовому регулюванню оплати праці розглядається у західній літературі вже кілька століть як імператив, викликаний об'єктивними вимогами сучасної розвиненої економіки, а жорсткість, притаманна традиційному трудовому праву, належить епосі, яка проходить, та вступає в протиріччя з технічним прогресом, з реальностями, що складаються на ринку праці в умовах трансформації індустріального суспільства в постіндустріальне [1].

У країнах Західної Європи відома так звана політка *flexicurity* (термін до цього не існувавший в англійській мові є похідним від слів *flexibility* – гнучкість та *security* – стабільність, тобто дослівно «гнучкобільність» або «гнучконадійність») [2]. Вперше сам термін *flexicurity* був сформульован у Нідерландах після прийняття закону «Про гнучкість та стабільність» 1999 р.

Способи досягнення цієї «гнучконадійності» у різних державах відрізняються, тому в науці не сформовано єдиної точки зору щодо змісту поняття зазначеного явища. Проте, одним з елементів «гнучконадійності» в літературі виділяють гнучкість заробітної плати – можливість встановлювати заробітну плату в залежності від можливостей роботодавця, з однієї сторони та очікування працівника – з іншої [3]. Це говорить про те, що роль гнучкості заробітної плати не можна недооцінювати. Саме вона дає

можливість нарешті встановити баланс інтересів роботодавця та працівника та звести до мінімуму конфлікти щодо оплати праці. Звісно, тут стає питання про захист інтересів працівника у випадку недобросовісного ставлення роботодавця або його упередженого ставлення.

Іншим проявом політики *flexicurity* є стабільність або захист. Одним з елементів цього захисту у літературі називають захист доходу – у випадку втрати роботи або втрати працездатності [3]. Цей захист повинен бути закріплений у законодавстві як гарантоване грошове забезпечення у випадку втрати роботи або втрати працездатності працівника, а також гарантоване співвідношення між основною та додатковою заробітною платою у випадку недобросовісності роботодавця.

Законом України «Про оплату праці» визначено структуру заробітної плати. До її складу, зокрема, входять:

- а) основна заробітна плата;
- б) додаткова заробітна плата;
- в) інші заохочувальні та компенсаційні виплати [4].

При розгляді питання гнучкості правового регулювання оплати праці нас цікавить додаткова заробітна плата. Це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Додаткова заробітна плата включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій [5]. Саме ця частина структури заробітної плати і характеризує її можливість пристосовуватися до економічних умов держави, тобто її гнучкість.

Основна мета законодавця полягає у тому, щоб закріпити на законодавчому рівні прояви гнучкості правового регулювання трудових відносин, зокрема, встановити співвідношення гарантованої частини заробітної плати та гнучкої (яка може змінюватися в залежності від різних факторів). При цьому не нехувати соціальними гарантіями на рівні міжнародних стандартів.

Вважаємо за доцільне також збільшити надбавки та премії працівникам за продуктивність вище норми, за особистий внесок у підвищення ефективності виробництва, за високу якість продукції. Виконання термінових і відповідальних завдань, за якісне і своєчасне виконання робіт, а також за особистий внесок працівника в загальний результат діяльності підрозділу або підприємства.

Питання щодо розміру передати на розгляд підприємствам та вирішувати його в залежності від доходів конкретного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Киселев И.Я. Новый облик трудового права стран Запада (провыв в постиндустриальное общество). – Москва: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез» совместно с ООО «Журнал «Управление персоналом». – 2003. – С. 67-69.
2. Лушникова М.В., Лушников А.М. Очерки теории трудового права. – СПб.: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2006. – 940 с.
3. Sobczyk, Arkadiusz. Flexibility – Market Expectations and Labor Law Doctrine / Arkadiusz Sobczyk // рынок труда в XXI веке: поиски гибкости и защиты / Labor Market of 21st century: looking for flexibility and security: матер. междунар. науч. конф., 12-14 мая 2011 г.; отв. ред. Т. Давулис. Д. Перилайте. – Вильнюс, 2011. – 647 с. – С. 67-86.
4. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 17.
5. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право України: Підручник. – 4-те вид., перероб. і доп. – Харків: Видавництво ФІНН, 2011. – 800 с.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бронецький І.В.

студент,

Науковий керівник: Лютіков П.С.

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного та господарського права,

Запорізький національний університет

РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

Відповідно до ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, а судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції [1].

На сьогоднішній день в науковій літературі було висловлено багато думок з приводу розмежування судової юрисдикції. Проблематику розмежування судових юрисдикцій досліджували багато науковців та практиків, зокрема В.М. Бевзенко, О.В. Бринцев, О.В. Бурак, К.О. Гарагата, О.В. Ільницький, С.О. Короєд, В.П. Нагребельний, О.М. Пасенюк, В.І. Семчик, М.І. Смокович, М.І. Черленяк, М.Й. Штефан та ін. Але при цьому слід зазначити, що дані дослідження були комплексними та вивчали широке коло питань, при цьому уникаючи їх спеціалізації. Сама це і зумовлює актуальність даної проблематики.

Крім того судова практика свідчить про те, що далеко не завжди можна чітко відокремити приватні за своїм характером відносини від публічних, що особливо характерно для земельних правовідносин, які регулюються нормами Цивільного процесуального кодексу (ЦПК), Господарського процесуального кодексу (ГПК) чи Кодексу адміністративного судочинства (КАС) України.

Земельний кодекс (ЗК) України визначає, що земельні відносини – це суспільні відносини щодо володіння, користування і

розпорядження землею. Суб'єктами земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади [4].

Згідно з положеннями КАС України в порядку адміністративного провадження підлягають розгляду, в тому числі, справи щодо оскарження рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності суб'єкту владних повноважень (органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових чи службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень) з земельних питань [5].

Відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [6].

Водночас, ч.1 ст. 15 ЦПК України встановлено, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин; інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства [7].

ГПК України у ст. 12 закріпив підвідомчість господарським судам, в тому числі, справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів [8].

Таким чином, враховуючи, що земля (земельна ділянка) є об'єктом права власності, то земельні спори підлягають розгляду в порядку цивільного або господарського судочинства, знову ж таки, в залежності від суб'єктного складу відносин.

Заплутаність ситуації мало б вирішити Рішення Конституційного Суду України від 01 квітня 2010 року. Але після його прийняття, земельні спори фізичних чи юридичних осіб з органом місцевого самоврядування як суб'єктом владних повноважень, пов'язані з оскарженням його рішень, дій чи бездіяльності в переважній більшості подавались до адміністративних судів, що в

свою чергу призвело до значного зменшення земельних спорів в порядку цивільного та господарського судочинства [9].

У результаті таких змін, 17 травня 2011 року Пленум Вищого господарського суду України прийняв постанову № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин», а згодом, 01 березня 2013 року і Пленумом Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ було прийнято постанову № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ». Приймаючи роз'яснення, судді виходили з того, що земля (земельна ділянка) є об'єктом права власності та органи місцевого самоврядування та органи державної влади, приймаючи рішення щодо земельних ділянок, виступають в якості власників, то земельні спори щодо питань, що відповідно до закону необхідні для набуття і реалізації права на землю, про надання чи передачу земельної ділянки у власність або користування чи невирішення цих питань, припинення права власності чи користування землею в залежності від суб'єктного складу підлягають розгляду або в порядку господарського судочинства, або в порядку цивільного судочинства [10; 11].

Водночас іншу позицію в цьому питанні зайняв Вищий адміністративний суд, який 20 травня 2013 року прийняв Пленум Вищого адміністративного суду України прийняв постанову № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів», відповідно до якої незалежно від суб'єктного складу сторін процесу такі спори з владними органами чи органами суддівського самоврядування є публічно-правовими, а отже, і розглядатися повинні адміністративними судами [12].

Таким чином, не дивлячись на рішення Конституційного суду України від 01.04.2010 року № 10-рп/2010, яке згідно з ст. 69 Закону України «Про Конституційний Суд України» є обов'язковим до виконання, пленуми Вищого адміністративного суду України, Вищого господарського суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ прийняли постанови, які замість того, щоб припинити суперечки щодо підсудності земельних ділянок, навпаки внесли більше плутанини у визначенні підсудності земельних спорів [3, с. 121-122].

Враховуючи вищенаведене та сучасні тенденції реформування судової системи в Україні, вирішення питання щодо розмежування

юрисдикції земельних спорів має значне теоретичне та, перш за все, практичне значення для захисту прав, свобод та інтересів осіб від протиправних посягань. У разі не вирішення цієї проблеми, можуть мати випадки, коли декілька судів за правилами різної підсудності будуть розглядати один і той же спір, що, в свою чергу, призводитиме до непродуктивних державних витрат, втрати авторитету суду та свідчитиме про неефективність судового захисту в Україні.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к / 96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Самбір О.Є. Окремі проблеми розмежування цивільної, адміністративної та господарської юрисдикцій / О.Є. Самбір // Університетські наукові записки. – 2012. – № 3(43). – С. 117-124.
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
8. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
9. Рішення Конституційного суду у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України від 01.04.2010 № 10-рп/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
10. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 року № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
11. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 березня 2013 року № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

12. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 року № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

Бубель В.І.

студентка,

Науковий керівник: Лютіков П.С.

доктор юридичних наук, доцент,

Запорізький національний університет

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВИЩОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Розвиток демократичних процесів в Україні нерозривно пов'язаний з подальшим удосконалення та реформуванням адміністративного судочинства, основним завданням якого, відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України, є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [1].

За роки незалежності наша держава вже провела дві масштабні судово-правові реформи: це зокрема Концепція судово-правової реформи 1992 року (так звана мала судова реформа 2001–2002 рр.) та прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (2010 р.). Але на сьогодні активно обговорюються зміни до Конституції України щодо реформування судової системи. Зокрема, мова йде про найбільш фундаментальні зміни в судовій системі, серед яких – ліквідація спеціалізованих судів, зокрема адміністративних [2, с. 190].

На обґрунтування своєї позиції щодо необхідності ліквідації адміністративних судів, перш за все, посилаються на експертний висновок Венеціанської комісії та Дирекції з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини і правових питань Ради Європи, ухвалений 12–13 березня 2010 року. Важливий наголос в ньому ставився на пропозиції з'єднати вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд в один і «в такий спосіб спробувати

спростити систему, позбавивши її зайвої бюрократії та адміністративного тягаря» [3].

Проблемам адміністративного судочинства присвячені праці вітчизняних юристів та науковців-адміністративістів, серед яких такі дослідники: Авер'янов В. Б., Битяк Ю. П., Васильєва А. С., Голосніченко І. П., Додін Є. В., Ківалов С. В., Коломоєць Т. О., Козлов Ю. М., Калюжний Р. А., Комзюк А. Т., Колпаков В. К., Масляніков М. Я., Перепелюка В. Г., Рябченко О. П., Стахурський М. Ф., Тищенко М. М., Шкарупа В. К. та ін. Але комплексне дослідження проблем правового статусу Вищого адміністративного суду України (далі ВАСУ) не було проведено, що і зумовлює актуальності даної теми.

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у системі судів загальної юрисдикції діють вищі спеціалізовані суди як суди касаційної інстанції з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ. Вищими спеціалізованими судами є: Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України [4].

У своїй діяльності Вищий адміністративний суд України керується Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», Кодексом адміністративного судочинства України та іншими нормативними документами. Також важливе значення для діяльності мають Постанови Пленуму ВАСУ, які регулюють організаційні питання та деякі питання практики застосування норм законодавства.

Відповідно до закону у вищому спеціалізованому суді утворюються палати з розгляду окремих категорій справ, діє Пленум вищого спеціалізованого суду у складі всіх суддів вищого спеціалізованого суду та може бути утворена науково-консультативна рада [4].

О.В. Бачун, зазначає, що особливості реалізації правосуб'єктності адміністративного суду першої інстанції «обумовлені реалізацією правосуб'єктності сторонами та виконання судом процесуальних повноважень щодо відправлення правосуддя; а специфіка процесуальної правосуб'єктності адміністративних судів апеляційної та касаційної інстанцій визначена реалізацією з боку фізичних та юридичних осіб права оскарження судового рішення суду першої інстанції, забезпечення законності у публічно-

правових відносинах та процесуальних повноважень адміністративного суду щодо здійснення апеляційного та касаційного провадження» [5, с. 13].

Для характеристики процесуальних обов'язків ВАС України важливим є врахування тієї обставини, що, визначаючи правовий статус суду у адміністративному судочинстві, більшість вчених вбачають його особливість у тому, що він одночасно є органом державної влади, який реалізує надані владою повноваження і здійснює правосуддя, та суб'єктом, на який покладено виконання обов'язків перед сторонами та іншими учасниками адміністративного процесу. Така особливість зумовлює різну правову природу передбачених законом обов'язків суду: одні з них покладаються на суд як на орган державної влади у зв'язку з необхідністю забезпечення розгляду та вирішення адміністративних справ; інші пов'язані з реалізацією процесуальних прав учасників адміністративного судочинства [6, с. 65].

Якщо ж розглядати правовий статус Правовий статус Вищого адміністративного суду України в контексті реформування засад адміністративного судочинства, то спочатку необхідно звернутись до міжнародно-правового досвіду.

У Міжнародній асоціації органів адміністративної юрисдикції представлені відповідні вищі юрисдикційні органи більш як 100 держав світу та міжнародних організацій (як членів, спостерігачів, запрошених юрисдикцій), що підтверджує запровадження адміністративної юстиції не тільки в Європі, а практично у всіх частинах світу. При цьому система спеціалізованих адміністративних судів або окремі спеціалізовані установи адміністративної юстиції існують у значній частині країн світу та в переважній частині країн-членів Європейського Союзу [2, с. 195].

Отже, як зазначає Белова О.І., у країнах, що належать до різних правових систем, чиї правові традиції формувалися за різних історичних, економічних і політичних умов, підтримується підхід виокремлення адміністративної юстиції в окрему самостійну систему судів. У цьому сенсі наявність у судовій системі держави адміністративного судочинства – це ознака демократичної держави, яка побудована на верховенстві права [2, с. 195].

Проте, вищезгаданим висновком Венеціанської комісії та Дирекції з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини і правових питань Ради Європи запропонована структура

судової системи України була оцінена як непотрібно громіздка та надто складна (насамперед через існування вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України) [3].

У висновку зазначалося, що надто складна судова система містить ризик затягування провадження, а відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод кожна держава зобов'язана організувати свою судову систему в такий спосіб, щоб суди могли розглядати справи впродовж розумного строку. Тому Венеціанською Комісією пропонувалося з'єднати вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд в один і «в такий спосіб спробувати спростити систему, позбавивши її зайвої бюрократії та адміністративного тягаря». У той же час у висновку наголошується, що запровадження такого спрощення судової системи не слід розуміти як заклик до ліквідації спеціалізованих адміністративних судів [3].

Враховуючи вищевикладене, слід додати, що питання правового статусу Вищого адміністративного суду України та реформування судової системи в Україні має важливе значення для захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб від протиправних посягань, у тому числі від посягань представників органів державної влади. Вирішення даного питання потребує глибокого теоретичного обґрунтування, яке має здійснити наука адміністративного судочинства з урахуванням міжнародного досвіду та судової практики. Але при цьому, також необхідно пам'ятати, що судова система, перш за все, повинна функціонувати для людей та бути доступною кожному. Саме такий підхід допоможе реалізувати завдання судочинства, визначені в міжнародних правових актах, Конституції України та законах України.

Список використаної літератури:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

2. Белова О.І. Адміністративне судочинство як європейський стандарт і ключовий елемент правової української держави / О.І. Белова // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 2(8). – С. 190-197.

3. Спільний експертний висновок щодо проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів», підготовлений Венеціанською комісією і Дирекцією з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи, ухвалений 12–13 березня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://venice.coe.int>

4. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

5. Бачун О.В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.В. Бачун. – К., 2010. – 21 с.

6. Которобай С.В. Повноваження Вищого адміністративного суду України як суб'єкта адміністративно-процесуальних правовідносин / С.В. Которобай // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 4. – С. 64-69.

Гринько П.П.

студент,

*Київський національний університет
імені Траса Шевченка*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ТЕХНІЧНИМ НАГЛЯДОМ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Актуальність теми дослідження зумовлена незадовільним станом законодавчого закріплення державного управління в технічному нагляді агропромислового комплексу. Відповідно до європейської інтеграції Україна взяла на себе обов'язок оптимізувати законодавство відповідно до Європейських стандартів. Стрімкі намагання привести законодавство у відповідність залишає не врегульованим велике коло питань, а саме: не враховано ряд функцій, та повноважень, які були покладені на Державну інспекцію сільського господарства України.

Метою роботи є формулювання пропозиції щодо чіткого визначення функцій та повноважень, покладених на Державну інспекцію сільського господарства України. Предметом роботи є покращення державного управління в технічному нагляді агропромислового комплексу.

Україна робить рішучі кроки щодо інтеграції законодавства, відповідно до Європейських стандартів, але стрімкі намагання залишають не врегульованим велике коло питань, у нашому

випадку – ряд функцій та повноважень, які були покладені на Державну інспекцію сільського господарства України.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» частина функцій ліквідованої Державної інспекції сільського господарства України, зокрема функції із здійснення реєстрації та обліку машин переходять до Міністерства внутрішніх справ, а функції із здійснення державного нагляду (контролю) в частині експлуатації та технічного стану машин до новоствореної Державної служби України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека). Міністерство інфраструктури України, відповідно до його Положення, є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах автомобільного, залізничного, морського та річкового транспорту, авіаційного транспорту, а також державного нагляду (контролю) за безпекою на автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті.

Проте, слід відмітити, що з набранням чинності постанови, Урядом не враховано ряд функцій, які були покладені на Держсільгоспінспекцію, а саме:

1. Проведення незалежної технічної експертизи при визначенні причин виходу з ладу сільськогосподарських машин у процесі розгляду претензій покупців до виробників (продавців) чи виконавців послуг технічного сервісу з приводу якості зазначених машин і послуг у період гарантійних строків експлуатації (відповідно до Закону України «Про захист прав покупців сільськогосподарських машин» від 05.06.2003 р.).

2. Введення в обіг тракторів, причепів та інших сільськогосподарських машин.

3. Організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації трактористів-машиністів.

4. Прийняття теоретичних та практичних іспитів, видачі посвідчень тракториста-машиніста.

5. Видача в установленому порядку висновків щодо технічного стану проданих або відремонтованих машин, які підлягають перевірці на підтвердження відповідності вимогам законодавства.

Зважаючи на реформування Міністерства внутрішніх справ та тривалу процедуру формування Державної служби України з

безпеки на транспорті, а також з метою належної реалізації державної технічної політики в агропромисловому комплексі пропонуємо:

1. Покласти вищезазначені функції, в тому числі реєстрації та обліку машин на Міністерство аграрної політики України.

2. Передати повноваження з надання адміністративних послуг, зокрема з реєстрації сільськогосподарської техніки, проведення техоглядів сільгосптехніки на місцеві органи виконавчої влади.

3. Внести зміни до законодавства, а саме до Закону України «Про дорожній рух» та Закону України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України».

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» // редакція від 21.01.2014.

2. Закон України «Про дорожній рух» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 31, ст. 338.

3. Закон України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 47, ст. 464.

4. Положення Кабінету Міністрів України «про Міністерство інфраструктури України» // від 30 червня 2015 р. № 460.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» // від 10 вересня 2014 р. № 442.

Малік Д.К.

курсант,

Науковий керівник: Коваль М.В.

професор,

Національного університету державної податкової служби України

ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

На сучасній сходинці розвитку комп'ютерних технологій суспільство якомога ближче намагається підійти до інформаційного типу громадян. Інтернет мережа-це дуже гарна та зручна за використанням течія інформації, яка з одного боку сприяє розвитку наукової діяльності в наш час, але з іншого – піддає результати цієї

діяльності, зокрема й свою інтелектуальну власність, ризику бути незаконно використаними. Неспроможність забезпечити належний захист прав власності негативно відображається на міжнародному іміджі України і за несприятливих умов для інвестування складає низький показник високотехнологічного експорту на душу населення, за яким Україна відстає на досить великий відсоток від світової статистики. Нажаль в нашій країні досить байдужо та легковажно відносяться до цієї проблеми, так як на відміну від інших держав вже на даний момент така правова норма дуже гарно розвинена і підтримується суспільством. Актуальність теми полягає в тому, що в Україні все частіше постає питання про захист як авторських прав так і інтелектуальної власності. З поширенням комп'ютерних комунікацій полегшився доступ до об'єктів інтелектуальної власності, що дало унікальні можливості для поліпшення освіти, культурного обміну, інтенсивного духовного та інтелектуального розвитку.

Є багато вчених, які висловлюють свої думки стосовно порушення авторських прав у глобальній інформаційній мережі, але жоден з них не приділяє достатню кількість уваги саме на шляхи вирішення. В Україні існує досить велика нормативна база але, проблема не вирішується, тому що виявити кожного правопорушника неможливо. Щоб захистити свої права автори, які розміщують свої твори в Інтернеті можуть самі встановлювати заборони для скачування своїх творів, дозволяти скачувати їх за певну плату, або представляти інформацію за особистими вимогами.

Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Стаття 54 Основного Закон гарантує громадянам свободу літературної, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Стверджується, що кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. На реалізацію цих норм повинні спрямовуватися всі можливі зусилля держави, адже власність – основа демократичного суспільства [1].

Коли в 2002 році Україна приєдналась до важливих міжнародних договорів, які відіграли значну роль у захисті інтелектуальної власності, такі як:

- Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право;
- Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організації мовлення;
- Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми;
- Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових знаків;
- Договору про патентне право.

І в той час вона зробила важливий крок до захисту авторських прав в мережі інтернет. Загалом законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається із відповідних норм Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права ст. 64», законів України «Про власність», «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», та інших законів України, що охороняють особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав [5]. Також згідно з цим, Кабінет Міністрів видав декілька постанов, які стосуються безпосередньо інтелектуальної власності:

- Про внесення змін до деяких питань практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності деяких законодавчих актів України від 17.10.2012 № 12 [2].
- Законопроект щодо захисту авторського права і суміжних прав в інтернеті. від 21.10.2015 [3].
- Про внесення змін до закону про охорону інтелектуальної власності охорони особистого немайнового права і майнового права авторів та їх правонаступників від 16.10.2014 № 2-3, ст. 41 [4].

Але це був лише крок у бік покращення, який спрямований на захист прав робіт наукових співробітників. Нажаль, зараз досить занедбана система безпеки інтелектуальної власності в мережі інтернет та захист прав власності на будь-які академічні праці загалом. З часом, проблема щодо захисту прав в Інтернеті, відійшла на задній план, а згодом і зовсім згасла на фоні майнових та ціннісних проблем нашої країни. Але саме з цієї інтелектуальної

ланки суспільства, починається формуватися рівень досвідченості, як кожної особи окремо, так і всієї країни загалом.

Щодо подолання цієї проблеми, можна відокремити такі шляхи вирішення як прийняття нормативного акту, який би чітко прописував механізм реалізації протидії правопорушенням, що здійснюються за допомогою мережі Інтернет, та з уповноваженими компетентними органами, які будуть перевіряти та здійснювати наглядовий режим за кожною приватною роботою.

Розв'язати питання про зміст та об'єм авторських прав на розміщені в Інтернеті творів за умов міжнародного характеру цієї мережі та все більшої взаємозалежності країн, можливо лише шляхом докладання спільних зусиль всіх зацікавлених сторін: держав, міжнародних організацій та підприємств, що представляють як інтереси власників авторських прав, так і інтереси споживачів.

Також потрібно створити сталу систему нормативно-правових актів по посиленому захисту прав інтелектуального продукту з притаманними йому моделями.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Із змінами внесеними згідно із Законом України від 18.12.2004 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 41-54.

2. Про внесення змін до деяких питань практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності деяких законодавчих актів України від 17.10.2012 № 12. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/v0012600-12>.

3. Закону України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо ліцензування та контролю за експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування) від 02.03.2015 № 222. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.

4. Про внесення змін до закону про охорону інтелектуальної власності охорони особистого немайнового права і майнового права авторів та їх правонаступників від 16.10.2014, № 2-3, ст. 41.

5. Про авторське право і суміжні права Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 13, ст. 64. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

Нечипорук І.В., Ковтун Л.Ю.

курсанти,

Науковий керівник: Ковальова М.В.

доцент,

Національний університет державної податкової служби України

НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Актуальність даної теми полягає у тому, що правоохоронні органи є стабільною, ефективною та функціональною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини та громадянина. Від ефективності діяльності правоохоронних органів значною мірою залежить успішність реалізації національних інтересів та стабільність суспільного розвитку.

Нині існуюча в Україні модель правоохоронної системи за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загальновизнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері. Це найближчим часом може стати перешкодою для подальшого розвитку правовідносин в економічній, соціально-політичній та інших сферах суспільного й державного життя, формування повноцінного громадянського суспільства [1].

За цих умов які склалися і відбуваються масштабні реформи та зміни у правоохоронній системі. Зробивши заміну в правоохоронній системі, тобто замінивши їх на нових працівників правоохоронних органів відповідно до нормативно правових актів, законодавець вважає що це повністю змінить та підвищить рівень країни. Але на нашу думку, ці зміни ні як не покращать становище. Щоб працівники правоохоронних органів відповідальніше та професійніше виконували свої службові обов'язки їх потрібно заохотити, а не принижувати у своїх правах. Кабінет Міністрів обмежили працівників правоохоронних органів в пільгах, скоротили пенсію у два рази, і самим най актуальним є заробітня плата, вона аж ніяк не відповідає їхній роботі. Відтак проводити масштабні реформи, звільняючи велику кількість персоналу не є вихідним рішенням. Звільнених які були досвідчені в своїй роботі, так легко замінити на нових працівників не є позитивним для вирішення проблеми. Але наші представники держави так не вважають.

Метою є зауважити ці негативні сторони, щоб на них звернули увагу. Передусім реформа правоохоронних органів в Україні вже давно назріла, її проведення підтримується на міжнародному та національному рівнях, наразі першими проявами є зміна міліції на поліцію, вже внесено два законопроекти про поліцейську реформу.

Це проект Закону про Національну поліцію № 1692 який вступає в силу 07.11.2015р., ініційований народним депутатом України Луценком Ю.В., а також проект Закону про поліцію і поліцейську діяльність № 1692-1 від 27.01.2015р., ініціаторами якого були народні депутати України Чумак В.В., Сироїд О.І., Сотник О.С., Костенко П.П., Луценко І.В., Сидорович Р.М., Купрій В.М.

Засадничою для запропонованої реформи в обох законопроектах стала Концепція реформування кримінальної юстиції України від 8 квітня 2008 року, яка передбачає перетворення МВС у «цивільний орган європейського зразка» та створення в системі Міністерства внутрішніх справ окремого органу – Національної поліції. Це стало основною і майже єдиною подібністю проектів [2].

Розглянувши поліцію за час їхньої роботи, ми дійшли до висновку що така скоро зміна міліції на поліцію не є вдалою, тому що за два місяці підготовки як це було зроблено не можливо підготувати високо кваліфікованих працівників.

Їхню неналежну підготовленість вони показали під час здійснення службових обов'язків. Тому що людей яких було взято з різних структурних підрозділів народного господарства, не можливо так швидко змінити на державних службовців.

Загалом ідея реорганізації міліції в поліцію не погана, але вона потребує на глибоке опрацювання. Модель системи поліції видається перспективним, але враховуючи потребу у комплексній реформі, потребує значного доопрацювання. Адже в ньому фактично лише констатовано введення нової системи (структури) поліції, однак законодавче регулювання розмежування її діяльності з іншими функціонально пов'язаними державними органами в проекті відсутнє. Отже, в подальшому воно має або здійснюватися додатковими законодавчими актами, або буде передбачатися підзаконним регулюванням. Жоден з цих варіантів не є прийнятним, адже у першому випадку втрачається повнота та комплексність реформи, а другий, як правило, хибує множинністю та

неузгодженістю підзаконних актів, що одразу додаватиме колізій та суперечностей новому законодавству.

На нашу думку якщо ж все таки змінювати, то змінювати професійно. Потрібно здійснити всі необхідні заходи, та методи підготовки для створення високо кваліфікованого працівника державних органів.

Окремо стоїть питання щодо введення вікового цензу від 18 до 35 років для прийняття на службу в Національну поліцію [2]. При цьому передбачається вивільнення існуючого зараз особового складу за штат із подальшим прийняттям на роботу на умовах, пропонованих у законопроекті. Виникає питання, як бути з нині діючим особовим складом, що має вік старше 35 років і великий досвід роботи? Адже, для співробітників, що підлягають звільненню, треба забезпечити виконання соціальних гарантій (страхування, забезпечення житлом, грошова допомога, вихідна допомога тощо). Все це потребує значних матеріальних ресурсів.

Питання реформування правоохоронних органів України виникло не сьогодні, воно є складним і тому розраховане на довгострокове вирішення за участю як державних органів, так і громадських організацій. Основною проблемою залишається невідповідність заходів у сфері боротьби зі злочинністю сучасним тенденціям її розвитку та масштабам поширення. Особливо це стосується тяжких злочинів, зокрема в економіці. Здійснивши європейський вибір, наша країна взяла на себе зобов'язання – змінити роль та функції правоохоронних органів.

Так реалії сьогодення свідчать про те, що існуюча за сучасних ринкових умов модель правоохоронних органів і спецслужб стає живильним середовищем для високо латентної корупції і злочинності, джерелом авторитарних тенденцій суспільного розвитку, але в цьому виступає і проблема держави. Значним в діяльності правоохоронних органів і спецслужб зберігається зміщення балансу у захисті інтересів особи, суспільства і держави на користь державних інтересів, що іноді є наслідком нехтування інтересами людей на користь державних установ, а подекуди – й певних приватних осіб [3].

Законодавча база для змін у більшості ще не готова, а тому зробити якісну реформу правоохоронних органів наразі неможливо.

Отже проведення таких масштабних, одночасних і швидких реформ не є вирішенням. Україна в сучасних умовах може

забезпечити реформування правоохоронної системи лише за умови внутрішньої та зовнішньої матеріально-технічної підтримки. Однак для цього має бути підготовлений та внесений цілий комплекс прозорих науково-вироблених та науково-обґрунтованих рішень, а не так, як це намагаються здійснити у цілій правоохоронній системі, у адміністративній, податковій, соціальній сферах тощо, без додержання цих вимог.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України. Міністерство внутрішніх справ. Опубліковано 10.06.2015р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221365>.
2. Українську міліцію готують до масштабних реформ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://tsn.ua/vybory_2015/miliciya.html.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://otherreferats.allbest.ru/law/00143675_0.html.

Ничитайло І.М.

кандидат юридичних наук;

Шепета О.В.

кандидат юридичних наук

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Особливістю розвитку сучасного суспільства є збільшення ролі інформаційної сфери в житті людини, а відповідно й інформаційної діяльності. Так, згідно зі ст. 12 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р., «інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави». Основні напрямки інформаційної діяльності: політичний, економічний, соціальний, духовний, екологічний, науково-технічний, міжнародний тощо. Основні види інформаційної діяльності: отримання, використання, поширення та зберігання інформації. На сьогодні в національному законодавстві не легалізовано поняття «інформаційна сфера». Вважаємо, що нині як на побутовому, так і на науковому рівні інформаційна сфера

розглядається як така, що формується та розвивається під час інформаційної діяльності.

На сьогодні інформаційна сфера розглядається і як відносно самостійна сфера, і як допоміжна стосовно інших видів діяльності. В останньому випадку йдеться про те, що інформаційна сфера обслуговує практично всі аспекти суспільного життя (економіку, політику, управління, науку, культуру, побут, сім'ю), тобто займає підлегле положення.

Як у першому, так і в другому випадку мається на увазі вузьке тлумачення поняття «інформаційна сфера». Існуюча політика держави в інформаційній сфері спрямована як на її розвиток безпосередньо, так і на підвищення з її допомогою ефективності розвитку державності, безпеки, оборони, пріоритетних галузей економіки, фінансової та грошової системи, соціальної сфери, галузей екології та використання природних ресурсів, науки, освіти та культури, міжнародного співробітництва. Багато уваги приділяється підвищенню ефективності державного управління як одній з пріоритетних функцій держави. Це підтверджується Концепцією Національної програми інформатизації, в якій інформатизація розглядається як важливий засіб розвитку України, та Указом Президента України «Про заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки держави» від 18 вересня 2002 р.

Варто підкреслити, що відповідна державна політика проводиться і щодо підтримки розвитку даної сфери, а саме: ЗМІ, науково-технічної інформації, видавничої справи та реклами, статистики, бібліотечної та архівної справи, інформатики та обчислювальної техніки тощо. У такому вигляді ця політика легалізована та легітимізована у законах України: «Про Національну програму інформатизації», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про інформацію» тощо.

У нових умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства інформація та новітні інформаційно-комунікаційні технології стають його головною рушійною силою. Слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про Національну програму інформатизації» «інформаційний продукт (продукція) – це документована інформація, яка підготовлена та призначена для задоволення потреб користувачів».

В умовах інформаційного суспільства починає змінюватися не тільки рівень автоматизації виробництва, а й саме виробництво –

продукт його стає більш ємним, що означає збільшення частки інновацій, дизайну і маркетингу в його вартості. Виробництво інформаційного, а не матеріального продукту визначає інформаційне суспільство. Знання стає головним стратегічним ресурсом такого суспільства, інформація проникає в усі сфери суспільства та держави. Йдеться про те, що коригується поняття «інформаційна сфера». Ці процеси активно відбуваються у інформаційно розвинених державах світу, зокрема у країнах Європейського Союзу.

На сьогодні інформаційна сфера системостворюючий чинник життя суспільства та держави, вона активно впливає на політичну, економічну, воєнну та інші складові національної безпеки країни, а у багатьох країнах і «вбирає» їх.

Основу стратегії національної безпеки України мають становити національні інтереси, що ґрунтуються на національних цінностях та національних ідеалах. Варто зауважити, що дослідниками конкретно визначено такі поняття, як національна безпека та національні інтереси. Зазначимо, що чимало дослідників зосереджують увагу на проблемі широкого трактування категорій «національна безпека» та «національні інтереси», що фактично призводить до підміни іншої категорії, наприклад «функція держави», а також їх злиття. Найбільш повним є розуміння того, що національні інтереси – категорія більш широка за національну безпеку. Однак національна безпека є не тільки інструментом, а й одним із життєво важливих національних інтересів. Безпечні умови існування людини та суспільства, функціонування державно-правових інституцій – основа, плацдарм для їх подальшого розвитку.

Оскільки Україна – центр Європи, тому її роль в побудові європейської спільноти доволі вагома, а згодом стане визначальною. Перебуваючи на перетині цивілізацій, наша країна є уособленням інтеграції різних культур, а отже, продуцентом інтегрованих систем безпеки, ініціатором і засновником яких вона й має бути. Отже, геостратегічне розташування України передбачає наявність національних інтересів у різних частинах світу, що потребує розроблення стратегій, програм і технологій їх адекватного забезпечення [1].

Інформаційна безпека являє собою одне з найважливіших понять як в науці, так і в різних сферах людської діяльності. Сутність і комплексність цього поняття знаходить свій вираз у

характері сучасного інформаційного суспільства. Аналіз різних підходів визначення змісту поняття «інформаційна безпека» надає можливість зрозуміти недоцільність жорстокого обрання тієї чи іншої позиції. Інші погляди, а точніше підходи до визначення поняття інформаційної безпеки, дають змогу розглядати проблему більш комплексно та системно, додати знань про цей багатогранний феномен. Більш того, на наше переконання, найприйнятнішим є інтегральний підхід, за якого інформаційна безпека визначатиметься за допомогою окреслення найбільш важливих її ознак з урахуванням постійної динаміки інформаційних систем і становлення не лише інформаційного суспільства, а й інформаційної цивілізації [2].

Отже, інформаційна безпека не може розглядатися лише як окремих стан. Безперечно, що це є й властивістю, атрибутом інформаційного суспільства, діяльністю людини і її результатом щодо забезпечення певного рівня безпеки в інформаційній сфері. Інформаційна безпека має врахувати майбутнє, а отже, вона є не станом, а процесом. Також інформаційну безпеку слід розглядати як органічну єдність ознак, таких як стан, властивість, а також управління загрозами та небезпеками, за якого забезпечується обрання оптимального шляху їх усунення і мінімізації впливу негативних наслідків, що врешті-решт і становить діяльність зі створення сприятливих умов для реалізації інтересів об'єкта.

Дослідження сутності інформаційної безпеки має враховувати той факт, що сутність являє собою внутрішній зміст предмета, який знаходить вираз у стійкій єдності усіх багатоманітних і суперечливих формах буття. Базовою характеристикою інформаційної безпеки слід вважати імовірність появи загрози, підвищеного ризику, реалізації загрози або небезпеки для індивіда, суспільства та держави. Критерієм ефективності забезпечення інформаційної безпеки є високій рівень безпеки при мінімумі витрат. Отже, можна говорити про структуру поняття інформаційної безпеки. Основним її елементом є життєво важливі інтереси соціальної системи, які співвідносяться із зовнішніми чинниками у вигляді інтересів наднаціональних або інших національно-державних структур у рамках міжнародного співтовариства. Зсередини національно-державного утворення його життєво важливі інтереси перебувають у взаємодії з інтересами елементів, що ставлять дане утворення. У якості останніх виступають соціальні групи, еліта, організації, партії, релігійні та етнічні утворення, рухи

тощо. Сукупність внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз створює передумови для порушення безпечного функціонування системи державного управління.

Значимість інформаційно-комунікаційних процесів у сучасному світі надає підстави розглядати забезпечення інформаційної безпеки як одне з глобальних і пріоритетних завдань органів державного управління, розв'язанню якого мають бути підпорядковані політична, економічна, військова, культурна та інші види діяльності системи державного управління.

Національні інтереси в інформаційній сфері є похідними від національних цінностей. Отже, інтереси інформаційної безпеки впливають із таких цінностей, як права людини, свобода, економічне процвітання, могутність країни. Саме тому головним інтересом для України є її виживання як вільної та незалежної держави при збереженні фундаментальних цінностей і інститутів безпеки. Один із механізмів гарантування такого процесу – ефективна система державного управління, яка є суб'єктом і об'єктом забезпечення інформаційної безпеки водночас. І в даному випадку намагання деяких країн забезпечити власну інформаційну безпеку за рахунок інших країн викликають, з одного боку, занепокоєння, а з другого, – упевненість у необхідності формування дієздатної системи забезпечення інформаційної безпеки органів державного управління.

Інформаційна безпека виступає характеристикою стабільного стану системи державного управління, яка у випадку впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та небезпек зберігає найважливіші показники для існування.

Інформаційна безпека як одна з характеристик стійкого розвитку являє собою базову цінність держави. Водночас ціннісні орієнтації, що ґрунтуються на уявленнях про інформаційну безпеку в різних соціальних груп і в окремих осіб, почасти не збігаються. Саме у цьому знаходить свій безпосередній вираз вплив держави, яка за допомогою значного арсеналу методів забезпечує реалізацію спільних цінностей особи, суспільства та держави в інформаційній сфері.

Національні інтереси в інформаційній сфері стикаються з різними перешкодами, що іноді або створюють загрозу для їх реалізації, або призводять до їх нереалізації. Своєю чергою, нереалізація національних інтересів інформаційній сфері свідчить

про недостатню ефективність функціонування системи національної безпеки. Отже, основною умовою виживання України є створення адекватної сучасному стану держави, її національним інтересам і загрозам системи інформаційної безпеки, яка включала б сили та засоби ведення виграшних інформаційних війн [3].

Список використаних джерел:

1. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : [навч. посіб.] / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховський. – К. : КНТ, 2006. – 280 с.
2. Ліпкан В.А. Систематизація інформаційного законодавства України : [моногр.] / В.А. Ліпкан, В.А. Залізник; заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2012. – 332 с. – С. 77.
3. Ліпкан В.А. Консолідація інформаційного законодавства : [моногр.] / В.А. Ліпкан, М.І. Дімчогло. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2014. – 332 с. – С. 77.

Орлова В.О.

*кандидат юридичних наук,
старший викладач,*

Одеська національна академія харчових технологій

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проблеми забезпечення внутрішньої безпеки країни завжди входили до кола найбільш важливих державних проблем. Це зрозуміло, оскільки вся історія розвитку людства доводить, що недостатня ефективність зусиль в напрямку боротьби з правопорушеннями породжує атмосферу страху та недовіри до органів влади, що в перспективі може призводити до виникнення кризових станів в соціальному організмі. В Україні даною проблемою займається чимало дослідників: М. Ф. Криштанович, В. В. Галуцько, В. В. Ковальська, О. О. Якушев, Д. М. Корнієнко. Серед російських дослідників необхідно назвати Манцурова А. Ю., Кацубу В. І., Жаринова К. В. Не дивлячись на велику кількість публікацій з даної теми, треба зазначити, що основним їх недоліком є відсутність чіткої методології дослідження. Більшість вчених-правознавців обмежуються порівняльним аналізом законодавчих

актів та їх реального функціонування в тих чи інших умовах. Однак час, коли юридична наука розвивалась більш-менш автономно від інших областей гуманітарного знання вже в минулому. Регулятивна функція адміністративного права може бути ефективно реалізована лише за умови врахування досягнень соціології, політології, економіки та інших наук. На нашу думку, виходом з глухого методологічного кута є застосування системної методології, розробленої відомим одеським філософом, фундатором Параметричної загальної теорії систем А. І. Уйомовим. Базові поняття, які ввів до теорії систем цей вчений (концепт, субстрат, реляційна структура) [1], дозволяють поглянути на систему забезпечення внутрішньої безпеки України під новим кутом. Вони дозволяють чітко описати сутність даної системи. Концепт – це задана дослідниками та законодавцями якість системи. В нашому випадку концептом виступає безпечність системи. Реляційна структура – це відношення, що відповідає заданому атрибутивному концепту, тобто відношення між владою та її органами і громадянами України, які вступають у певні економічні, соціально-правові, політичні та інші відносини з приводу підтримання безпечності всередині нашої країни та з інших питань. Субстратом системи виступає вся сукупність елементів системи забезпечення безпеки України.

Спробуємо проаналізувати деякі ідеї, висловлені дослідниками обраної проблеми за допомогою описаної системної методології. Наприклад, М. Ф. Криштанович вказує, що в напрямку реалізації нормативно-правових засад діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення внутрішньої безпеки України здійснено чимало зусиль, однак вони не призвели до формування оптимальної системи регулювання їх діяльності. Це, на його думку, пояснюється тим, що нормативно-правова система регулювання діяльності органів внутрішніх справ перебуває на етапі становлення і для неї характерна велика кількість прогалин та колізій [2, с. 67-68]. Для вирішення даної проблеми дослідник пропонує розробити універсального класифікатор нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів внутрішніх справ в сфері підтримання внутрішньої безпеки країни. З точки зору загальної теорії систем, такий крок буде дійсно сприяти впорядкуванню реляційної структури, в системі буде підвищено параметр ефективності, однак, це ніяк не вплине на субстрат системи.

С. М. Домбровська вказує, що внутрішня безпека країни це складне і комплексне поняття: «Внутрішньополітична безпека і політична стабільність забезпечуються комплексом політичних, ідеологічних, силових, психологічних й інших органів, сил і засобів, призначених своєю діяльністю забезпечувати територіальну цілісність держави, дотримання конституційного ладу в країні, локалізацію і дозвіл соціально-політичних, міжнаціональних, етнорелігійних й інших внутрішньодержавних криз (не допускаючи їх переростання в стадію конфлікту)» [3]. Даний комплексний підхід ґрунтується на ідеї, що «безпека» уявляє собою стан захищеності від можливих дій на нього або потенційних і реальних загроз (можливих видів небезпеки). Динамічна природа адміністративного права потребує його подальшої розбудови для підтримання описаного стану безпечності, оскільки постійно виникають нові загрози та системні виклики. Загальна теорія систем доводить, що для укріплення будь-якої системи необхідно враховувати іманентні їй системні параметри. В нашому випадку для розбудови адміністративно-правової системи необхідно враховувати наступні параметри, що характеризують її: 1) незавершеність за субстратом; 2) валідність; 3) обмежена надійність. Розглянемо детальніше, що вони означають. Незавершеність за субстратом означає, що розбудова органів, які підтримують стан безпеки в країні продовжується і в адміністративно-правових актах необхідно враховувати можливість перетікання певних функцій та задач від одних органів безпеки до інших. Під час недавньої реформи поліції дана тенденція була слабо врахована законодавцями. Валідність – це параметр, який означає, що в даній системі одні органи мають більш важливі функції, ніж інші. Для забезпечення ефективності таких утворень в західних країнах створена система прозорої оцінки ефективності тих чи інших посадових осіб, підрозділів тощо. Крім того, прописано функції служб внутрішньої безпеки, їх повноваження та можливості протистояння корупції, зловживанням службовим становищем і т. д. Параметр обмеженої надійності вказує на те, що система внутрішньої безпеки будь-якої країни не може на сто відсотків гарантувати збереження стану безпеки безкінечно, а це в свою чергу означає, що адміністративне законодавство має постійно розширювати можливості громадян для захисту своїх інтересів. Наприклад, можна передбачити інститут громадських спостерігачів, які будуть перевіряти роботу органів

внутрішніх справ. Слід зазначити, що дана проблема ще більше актуалізується внаслідок необхідності реінтеграції окремих районів Донецької та Луганської областей.

Таким чином, системна методологія дозволяє виробити конкретні, науковообґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення адміністративного законодавства в сфері підтримання внутрішньої безпеки країни. В подальших дослідженнях даної проблеми доцільно провести уточнення концепту безпечності та провести його параметричний аналіз, який дозволить зробити адміністративно-правову систему більш ефективною.

Список використаних джерел:

1. Уёмов А. И. Системные аспекты философского знания / Авенир Иванович Уёмов. – Одесса: Негоциант, 2000. – С. 159.
2. Криштанович М. Ф. Державне регулювання нормативно-правових засад діяльності ОВС в сфері забезпечення національної безпеки України / М. Ф. Криштанович // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – № 1. – С. 262-269.
3. Домбровська С. М. Механізми формування безпеки держави / С. М. Домбровська, С. Т. Полторак. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2015. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2015_1_21.pdf.
4. Пономаренко Г. О. Управління внутрішніми справами як напрямок забезпечення внутрішньої безпеки держави / Г. О. Пономаренко // Право і Безпека. – 2009. – № 2. – С. 6-10.

Сергієнко О.В.

аспірант,

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЩОДО НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ У СФЕРІ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [1] замовником будівництва є «особа, яка має намір щодо забудови території (однієї чи декількох земельних ділянок)» ...

«право на забудову земельної ділянки реалізується її власником або користувачем» (стаття 24). Отже, з'ясуємо актуальні аспекти права власності чи користування земельною ділянкою, яка може бути використана для забудови.

До назначеної теми неодноразово зверталися науковці В.І. Андрійцев, В.К. Гуревський, В.Є. Збирита, Р.І. Марусенко, А.М. Мірошніченко, О.О. Погрібний, І.І. Каракаш, Є.О. Мічурін, Н.І. Тітова, М.В. Шульга та інші.

Відповідно до статті першої Земельного кодексу України [2] «земля – це основне багатство, а отже і питання її використання набувають особливого змісту», водночас відповідно до Статті 13 Конституції України «земля в межах території України є об'єктом права власності Українського народу» [3].

Статтями 19 та 20 глави 4 ЗКУ передбачено, що землі відносяться до відповідних категорій, мають цільове призначення та види використання, які визначаються з урахуванням містобудівної документації, а тому забудова відбувається виключно за цільовим призначенням земельної ділянки (глава 27 ЦКУ) [4].

Статтею першою Закону України «Про землеустрій» цільове призначення землі визначається як «використання земельної ділянки за призначенням, визначеним на підставі документації із землеустрою...» [5].

Забудова земель будь-якої з категорії можлива, так як це напряму передбачено Законом.

Відповідно до частин другої та третьої статті 22 та частини третьої статті 23 глави 5 ЗКУ передбачено розміщення певних об'єктів будівництва на землях сільськогосподарського призначення.

Частинами третьою та четвертою статті 35 передбачено можливість використання земель садівництва для розміщення деяких об'єктів будівництва.

Відповідно до частини 3 статті 36 на землях городництва «можуть бути зведені тимчасові споруди», які можуть бути і капітальні спорудами.

Главами 7 та 8 ЗКУ передбачено використання земель природо заповідного фонду та іншого природного призначення, та земель оздоровчого призначення для об'єктів профілактики захворювань і лікування людей, до яких очевидно відносяться об'єкти будівництва.

Відповідно до статей 51 та 52 на землях рекреаційного призначення передбачено розміщення будинки відпочинку, об'єктів спорту, баз, таборів, дачних будівель, доріг, будівель і споруд загального користування.

Відповідно до глави 10 ЗКУ на землях історико-культурного призначення теж існують об'єкти будівництва.

Відповідно до глави 11 ЗКУ землі лісогосподарського призначення, використовуються для розміщення будинків лісника, відповідних господарських будівель, об'єктів інфраструктури.

Відповідно до статей 58, 59 та 63 глави 12 ЗКУ землі водного фонду використовуються для розміщення гідротехнічні та водогосподарські споруди та канали, об'єкти портової інфраструктури та водного транспорту, берегоукріплювальні та протиерозійні гідротехнічні споруди, переправи тощо.

Реалізувати право забудови мають:

- Власники земельних ділянок, що передбачено статтею 90 Глави 14 ЗКУ, та статтею 375 Глави 27 ЦКУ.

- Землекористувачі, що передбачено статтею 95 Глави 15 ЗКУ.

Право землекористування реалізується через:

право постійного землекористування (стаття 92),

право оренди (стаття 93),

право концесіонера (стаття 94),

право земельного сервітуту (статті 99),

право суперфіцію (стаття 413).

Таким чином відповідно до норм Земельного кодексу України використання земель під забудову можливе на землях усіх категорій.

Це право виникає лише з моменту його державної реєстрації у реєстрі прав на нерухоме майно [6].

Основним правом землекористування для будівництва безумовно є суперфіцій, проте на сьогодні в Україні така практика ще не склалася [7], що потребує законодавчого доопрацювання.

Неприпустимим з точки зору побудови кодифікованого законодавства є наявність відмінних норм права у кодексі та інших галузевих законах. Очевидно, що для забезпечення єдності норм права необхідно усі земельні питання регулювати включно у Земельному кодексі України, вилучивши ці норми з інших законів. Зважаючи на особливості положень Закону України «Про реєстрацію речових прав на нерухоме майно і їх обтяжень»,

положення Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» повинні бути доповнені необхідністю синхронізації інформації даних єдиного реєстру речових прав на нерухоме майно та єдиного реєстру отриманих повідомлень про початок виконання підготовчих/будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, виданих дозволів на виконання будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про готовність об'єкта до експлуатації та виданих сертифікатів, повернених декларацій та відмов у видачі таких дозволів та сертифікатів.

Використання земельної ділянки під будівництво вимагає дотримання генерального плану населеного пункту, детального плану територій та зонінгу.

Отже, земельне законодавство передбачає використання для забудови земель усіх категорії, відповідно до цільового призначення кожної окремої земельної ділянки, на противагу її категорії.

Право власності на землю в українському законодавстві не є всеосяжним, хоч і надає значні права власнику щодо використання її під будівництво. Право власника обмежені проектом землеустрою.

Очевидно, що основними правовими інститутами використання земель для забудови є інститут права власності на землю та інститут суперфіцію – права забудови земельної ділянки іншого власника.

Здійснення нагляду та контролю у сфері містобудування (державного архітектурно-будівельного нагляду та державного архітектурно-будівельного контролю) потребує від відповідних посадових осіб предметного знання у галузі земельного законодавства.

Очевидно, що усі земельні відносини повинні регулюватися нормами кодифікованого спеціалізованого закону: Земельним кодексом України, і законодавець не повинен допускати їх регулювання іншими законами, що забезпечило б зниження рівня корупційних ризиків та невизначеності у питанні забудови територій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34, ст. 343.
2. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст. 27.

3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 (із змінами).

4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст. 356.

5. Закон України «Про землеустрій» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 36, ст. 282.

6. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 51, ст. 553.

7. Крамаренко О.В. Поняття та види прав на землі для будівництва багатоквартирних житлових будинків у містах / О.В. Крамаренко // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 256.

Шаблієнко А.С.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ» ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Окремі фахівці, визначаючи поняття «електронна комерція», вважають, що в юридичному розумінні вона означає укладання на міжнародних та внутрішніх ринках в електронній формі ряду підприємницьких договорів, таких, як купівля-продаж, постачання, страхування, банківські договори, перевезення вантажів чи пасажирів повітряним, морським, залізничним транспортом, а також інших договорів, пов'язаних із промисловим та діловим співробітництвом [1].

На думку інших науковців, електронна комерція – це така форма постачання продукції, за якою вибір та замовлення товару здійснюється через комп'ютерні мережі, а розрахунки між покупцем та постачальником відбуваються з використанням електронних документів і/або електронних же засобів платежу.

Крім того, електронна комерція, деякими вченими, розглядається як складова таких більш широких понять, як електронний бізнес та електронна торгівля [2].

На думку Тедєєва А.А. термін «електронна комерція» розглядається як складова або частина таких понять, як «електронна торгівля» та «електронний бізнес» [3]. Наприклад, російська дослідниця М.В. Макарова визначає поняття «електронної комерції» як «різновид бізнес-активності, в якій взаємодія суб'єктів бізнесу з купівлі-продажу товарів і послуг (як матеріальних, так й інформаційних) здійснюється за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет або будь-якої іншої інформаційної мережі» [4]. А.М. Береза, І.А. Козак та інші під «електронною комерцією» розуміють «придбання чи продаж товару за допомогою електронних носіїв чи через мережу, подібну до Інтернет». Дане поняття може включати в себе замовлення, оплату та доставку товарів або послуг [5]. Таким чином, можна зробити висновок, що термін «електронна комерція» розглядається як складова або частина таких понять, як «електронна торгівля» та «електронний бізнес».

Беручи до уваги вищезазначені роботи українських та закордонних вчених, поняття «електронна комерція», «електронний бізнес» включають, окрім електронної комерції, такі види діяльності, як реклама, проведення маркетингових досліджень, підтримка зв'язків із постачальниками і користувачами, організація документообігу тощо.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію», електронна комерція – відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [6].

Однак слід звернути увагу, що між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, було підписано Угоду про асоціацію, що було ратифіковано із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 року (далі за текстом – «Угода»). Відповідно до Доповнення XVII-3 «Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг», Україна взяла на себе зобов'язання впровадити протягом 3 років з дати набрання чинності Угодою у своє законодавство положення Директиви № 2000/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 08 червня 2000 року про деякі правові аспекти послуг інформаційного суспільства, зокрема,

електронної торгівлі на Внутрішньому ринку (Директива про Електронну торгівлю) [7]. Слід відмітити, що Директива № 2000/31/ЄС, за замістом, ототожнює поняття «електронна комерція» з поняттям «інформаційні послуги», а розкриваючи зміст поняття «інформаційні послуги», Директива № 2000/31/ЄС відсилає до поняття «послуга» в розумінні Директиви 98/34/ЄС [8].

Згідно ч. 2 ст. 1 Директиви № 98/34/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС про процедуру надання інформації в галузі технічних стандартів та регламентів, а також правил надання послуг в інформаційному суспільстві від 22 червня 1998 року, послугою виступає будь-яка послуга інформаційного суспільства, тобто будь-яка послуга, що надається за винагороду, дистанційно, за допомогою електронного зв'язку та за індивідуальним запитом, при цьому дистанційно означає те, що послуга надається за відсутності сторін, за допомогою електронного зв'язку означає те, що послуга повинна бути спрямована в початковому стані і отримана в пункті призначення за допомогою електронного обладнання для обробки (включаючи цифрове стиснення) та зберігання даних або повністю передана і отримана за допомогою дротового зв'язку, радіозв'язку, оптичних чи інших електромагнітних засобів, а за індивідуальним запитом означає те, що послуга надається за допомогою передачі даних за індивідуальним запитом [9].

На мою думку, поняття «електронна комерція» слід визначити як дії та операції з укладення сторонами правочинів, які виконуються у дистанційний спосіб із застосуванням всесвітньої інформаційної системи загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами, при оформленні та здійсненні продажу чи постачання товарів, у тому числі електронних товарів, виконанні робіт, наданні послуг та/або здійснення інших дій, спрямованих на отримання прибутку.

Виходячи в вищевикладеного, можна зробити висновок, що ринок електронної комерції збільшується з кожним роком, однак законодавство України не має єдиного підходу до понятійного апарату в галузі електронної комерції. Для того, щоб врегулювати галузь електронної комерції, потрібно спочатку визначитися з тим, що саме вважається електронною комерцією, провести імплементацію європейського законодавства, відповідно до взятих на себе зобов'язань, проте, продовжувати дослідження та

вдосконалення підходів до проблематики врегулювання електронної комерції, як нового інструменту ведення господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мелюхин И.С. Информационное общество: достижения, проблемы, тенденции развития. – М.: МГУ, 1999. – 208 с.
2. Чучковська А.В. Правове регулювання електронної комерції в Україні. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Теедеев А.А. Электронная коммерция (электронная экономическая деятельность). Правовое регулирование и налогообложение. – М.: 2002. – 68 с.
4. Макарова М.В. Електронна комерція: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 272 с.
5. Ткаченко М.І. Система електронних послуг комерційного банку. – Тернопіль, 2003. – 136 с.
6. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 року № 675 – VIII // Урядовий кур'єр, 07.10.2015 року, № 180.
7. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 року № 1678 – VII // ВВР від 03.10.2014, № 40, с. 2843.
8. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію») від 08.06.2000 року // текст розміщено в Інтернет за адресою: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_224.
9. Директива № 98/34/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС про процедуру надання інформації в галузі технічних стандартів і регламентів, а також правил надання послуг в інформаційному суспільстві від 22.06.1998 року // текст розміщено в Інтернет за адресою: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b11.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Гринєць М.О.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

РОЗШИРЕННЯ УМОВ НЕ ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОХІДНОЇ ОБОРОНИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАХИСТУ ВІД НАПАДУ

За даними Генеральної прокуратури України, за січень-вересень 2014 року було скоєно 439 831 злочин [1], проте за той самий період 2015 року скоєно усього 430 659 злочинів [2], що свідчить про поступове зменшення кількості злочинів на теренах України. Цей факт підкреслює позитивні зміни у свідомості людей, що виражається у даних цієї статистики.

Тенденцію позитивних змін необхідно підтримувати і розвивати, саме тому я звертаю увагу на інститут необхідної оборони, як на шлях продовження цих змін.

В Україні немає досконалого превентивного механізму захисту осіб від злочинів, тому часто суб'єкт змушений у певних обставинах захищати себе без допомоги правоохоронних органів. Коли вночі злодій хоче вчинити крадіжку чи напасти на особу, потерпілий змушений захищати своє життя та майно самотійно. Проте неправильним є те, що особа може понести покарання за захист самого себе, який не змогла забезпечити держава.

Саме для цього необхідно розширити права особи на необхідну оборону.

Незважаючи на значний розвиток законодавства та наявність напрацювань у сфері інституту необхідної оборони, залишається дискусійним ряд питань. Серед них можна виділити питання закріплення в законодавстві України лише трьох випадків застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу. Саме це питання буде розглянуто у статті.

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідності розширення прав особи на застосування зброї та будь-яких інших засобів для захисту свого життя, життя інших осіб чи майна від злочинця.

На сьогодні у чинному Кримінальному Кодексі України (далі – КК), визначено три умови не перевищення меж необхідної оборони. Тобто, особа може використовувати зброю, будь-які інші засоби чи предмети для захисту від нападу озброєної особи, нападу групи осіб, а також відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло.

Тільки у цих трьох випадках законодавець передбачає законне нанесення тяжких тілесних ушкоджень або смерті нападаючому.

На мою думку це не є вичерпним переліком обставин, за яких особа для захисту свого життя може застосувати зброю або смертельну фізичну силу.

Для підтвердження своєї думки слід звернутися до зарубіжної практики закріплення інституту необхідної оборони у кримінальному законодавстві.

Відповідно до КК штату Нью-Йорк застосування смертельної фізичної сили можливо, коли особа, що захищається, розумно передбачає, що нападник застосовує або ось-ось почне застосовувати смертельну фізичну силу, а також у випадках: коли особа вчиняє або намагається вчинити вбивство, викрадення людини, зґвалтування чи пограбування; коли особа намагається вчинити берглері (незаконне проникнення до житла з метою вчинити злочин); якщо особа, на яку напали, знаходиться у своєму житлі і не є початковим агресором [3].

Таким чином у законодавстві штату Нью-Йорк передбачено дещо ширший перелік можливого застосування смертельної фізичної сили щодо злочинця.

На мою думку, до існуючого переліку умов застосування зброї чи смертельної фізичної сили при необхідній обороні, необхідно додати положення про самозахист при зґвалтуванні та при викраденні людини.

В Україні за період січень-вересень 2015 року вчинено 855 злочинів проти волі, честі та гідності особи та понад 600 злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи [2].

Особливістю цих злочинів є те, що жертвами в основному стають жінки, які не можуть своїми силами захиститися від злочинця, який є фізично сильнішим за жертву.

Єдиним шансом для жінки хоч якось вирівняти сили – це скористатися зброєю чи будь-яким іншим засобом для захисту свого життя. Жінка повинна знати, що коли особа намагається її зґвалтувати, вона, в процесі самозахисту може вбити гвалтівника.

Так само і злочинець буде знати, що він ризикує власним життям при спробі зґвалтувати жінку.

Проте, нажаль, у законодавстві України немає дозволу особі у будь-який спосіб захищати свою статеву свободу та недоторканість, що призводить до пагубних наслідків.

Так само звернемося до кримінального законодавства Федеративної Республіки Німеччини. У даному законодавстві відсутні чіткі рамки «перевищення меж необхідної оборони».

Перевищення меж необхідної оборони за кримінальним правом ФРН є оціночною категорією. Вирішення цього питання при розгляді кожної справи знаходиться у компетенції суду [4].

Тобто, у Німецькому кримінальному законодавстві зазначено ще більш гуманні умови застосування інституту необхідної оборони. Кожна особа може захищати свої права від злочинного посягання у зручний для неї спосіб, а вже суд вирішить, чи було це правомірно чи ні.

Для потерпілого це дуже корисне правило, оскільки особа буде не боятися захищати себе чи своїх близьких, а вчинить усе необхідне. Це правило розуміється у широкому значенні, а тому поглинає і захист власного життя, і захист статевої свободи.

Законодавець вирішив дати особі можливість піклуватися перш за все за своє життя, а потім вже за наслідки. А у випадку посягання, це і є першим, про що має перейматись потерпілий.

Таким чином, слід наголосити, для подальшого розвитку кримінально – правової охорони життя, здоров'я, свободи, статевої недоторканності особи, і тд., слід доповнити ст. 36 Кримінального кодексу України зарубіжною практикою кримінального законодавства.

Підсумовуючи усе вище зазначене, можна зробити висновок, що зарубіжне законодавство більш зрозуміло для пересічного громадянина окреслило інститут необхідної оборони. Для громадянина держави має бути зрозумілим законодавство що

стосується відповідальності за захист свого життя, здоров'я та свободи.

І саме тому для сучасного законодавства України конче необхідно вносити зміни відповідно до часу та свідомості більшості громадян. Я вважаю, що кримінально-правова політика України стосовно інституту необхідної оборони повинна будуватись з урахуванням тенденцій розвитку суспільства та запозиченням позитивних аспектів зарубіжної досвіду.

Список використаних джерел:

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-вересень 2014 року, <http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html>.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-вересень 2015 року, <http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html>.
3. «Інститут необхідної оборони за Кримінальним правом України та США: порівняльний аналіз» // Орловський Б.М., 2009 р. / «Держава і право». – 2009. – Випуск 53. – С. 569.
4. «Інститут необхідної оборони в країнах Романо-Германської правової системи» // Боднарчук О.М., 2010р. / «Науковий вісник Чернівецького університету». – 2010. – Випуск 525. Правознавство. – С. 113.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С.С. Яценко.– К.: А.С.К., 2006. – 848 с.

Ковтун Л.Ю., Нечипорук І.В.

курсанти,

Науковий керівник: Дідківська Г.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет державної податкової служби України

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СЛУЖБОВІ ЗЛОЧИНИ

Згідно ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі та в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України [1, с. 141]. Діяння, що вчинюються всупереч Конституції і законам України, є

порушенням їх приписів і мають тягнути юридичну відповідальність. На сьогодні в нашій країні, стрімко відбувається реформування органів державного управління, судової системи та правоохоронних органів, особливого значення набуває питання посилення авторитету органів державної влади, а отже, і протидії злочинам у сфері службової діяльності. Найбільш розповсюдженими та небезпечними злочинами цієї категорії є зловживання владою або службовим становищем та перевищення влади або службових повноважень. Тому суспільна небезпечність зловживання службовими особами своїми повноваженнями та їх перевищення може бути надзвичайно високою, а тому встановлення різних видів юридичної відповідальності за такі діяння є обов'язковою умовою існування правового суспільства.

Суспільну небезпеку вчинення цих діянь становить їх руйнівний вплив на різні сфери життя, підриє авторитету влади в суспільстві та ефективності державного управління. Про поширеність такого явища свідчать дані статистики МВС України, відповідно до якої кількість зареєстрованих фактів тільки перевищення влади або службових повноважень, незважаючи на їх незначне зменшення, й надалі залишається досить високим (2005 року – 1537, 2006 року – 1161, 2007 року – 888, 2008 року – 726, 2009 року – 885, 2010 року – 407) [2]. За даними Генеральної прокуратури України, лише з 23 по 26 лютого 2014 року слідчі територіальних прокуратур розпочали 18 кримінальних проваджень про вчинення у листопаді 2013 року – лютому 2014 року неправомірних дій і перевищення влади співробітниками правоохоронних органів [3]. Отже з наведених дані свідчать про те, що вказаний вид злочинів є досить поширеним антисоціальним явищем з доволі високим рівнем суспільної небезпечності. Необхідно також враховувати й високий рівень латентності вказаного виду протиправних діянь, а також корупційну складову при вирішенні питань щодо притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб.

Склад злочину матеріальний і передбачає настання хоча б одного із суспільно небезпечних наслідків, передбачених нормою: шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

У разі заподіяння поряд із матеріальними збитками і шкоди нематеріального характеру загальна шкода від злочину може

визнаватись істотною навіть у випадку, коли зазначені збитки не перевищують 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Водночас цього недостатньо для недопущення фактів неправильного застосування закону, а тому кримінальне законодавство потребує удосконалення в частині конкретизації критеріїв визначення ознак істотної шкоди, а також тяжких суспільно небезпечних наслідків, що мають нематеріальний характер [4].

Також однією з проблем кримінальної відповідальності за службові злочини, можна побачити розглядаючи норми про кримінальну відповідальність за зловживання владою чи службовим становищем, а саме про відповідність та співрозмірність санкцій статей 364 та 364-1 Кримінального кодексу України суспільній небезпечності передбачених ними діянь, їх наслідкам, а також між самими нормами. В них міститься широкий перелік альтернативних видів покарань, а також додаткові у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, а також штраф і навіть конфіскація майна. Це можна вважати позитивним, бо надає можливість судам обирати і призначати покарання з дотриманням принципів гуманізму, індивідуалізації кримінальної відповідальності. Проте привертає увагу те, що санкції за злочинне зловживання повноваженнями службовою особою приватного права явно значно м'якші, ніж за зловживання владою та службовим становищем посадових осіб, які перебувають на державній службі або працюють у державних підприємствах, установах чи організаціях. Безумовно, що представник влади і державний службовець мають нести підвищену відповідальність за зловживання у порівнянні із службовими особами приватного права, які вчинили тотожне діяння, бо перші представляють державу, але підвищення суворості покарання має бути у розумних межах. Водночас не будь-яка службова особа державного підприємства, установи або організації своїми протиправними діями автоматично спричиняє більшу суспільну небезпеку, ніж службова особа юридичної особи приватного права. А тому значно суворіші санкції ст. 364 КК від санкцій ст. 364-1 КК можна розглядати як дискримінаційні стосовно громадян України, які перебувають на державній службі або працюють на її підприємствах, в установах або організаціях і при цьому одержують незначне грошове забезпечення.

Водночас, слід зазначити що кримінальне законодавство багатьох зарубіжних країн взагалі не містить відповідальності за службову недбалість, і це свідчить про достатньо високий рівень розвитку кримінального законодавства України, тому що дає змогу притягнути службових осіб до більш широкого кола відповідальності за діяння, а не тільки за конкретний їх вид.

На сьогодні залишається проблемою питання вдосконалення Кримінального кодексу України за вчинення злочинів у сфері службової діяльності. Тому, не слід зупинятися на вже досягнутому, а цілеспрямовано рухатися удосконалюючи законодавство про кримінальну відповідальність за службові злочини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Статистичні дані МВС України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
3. Українська правда від 27.02.2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/27/7016439/?attempt=1>.
4. Павшук К., Гриненко С. «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги» в контексті Закону України «Про нотаріат» / К. Павшук, С. Гриненко. – 2009. – № 6.

Русскова В.А.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

СПІВВІДНОШЕННЯ МАЛОЗНАЧНОГО ДІЯННЯ ІЗ ДЕЯКИМИ СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ

Із Загальної частини Кримінального кодексу України для нас є відомим таке поняття як «малозначне діяння». Так, ч. 2 ст. 11 ККУ зазначає, що не є злочином дія або бездіяльність, яка, хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі [1].

Таким чином, законодавець вживає термін «малозначність», проте, на нашу думку, не дає йому достатньо чіткого формулювання. Така недосконалість законодавчої розробки терміну «малозначність» призводить до проблеми застосування норми ч. 2 ст. 11 Кримінального кодексу України на практиці. Зазвичай працівники правоохоронних органів допускають помилки при кримінально-правовій оцінці малозначного діяння через відсутність єдиного й чіткого розуміння вказаного поняття. Наслідком цього може бути як притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка цього не заслуговує, так і помилкове виправдання фактичного злочинця.

Крім того, виникає проблема відмежування поняття «малозначне діяння» від суміжних понять, таких як «злочин» та «адміністративне правопорушення».

Тому, для належного застосування положень Кримінального кодексу України потрібно мати правильне уявлення про правову природу «малозначності» та вміти відмежовувати її від змістом схожих правових явищ.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Кримінального кодексу України, малозначне діяння – це, перш за все, діяння (дія або бездіяльність), якому притаманні усі ознаки злочину. Тобто, це діяння є протиправним, винним та вчиненим суб'єктом злочину. Проте головною ознакою, яка відрізняє малозначне діяння від злочину, є суспільна небезпечність. Слід зазначити, що вона є обов'язковою матеріальною ознакою будь-якого злочину. Для того, щоб дію чи бездіяльність, яка підпадає під диспозицію певної статті Особливої частини Кримінального кодексу України, можна було вважати малозначною, рівень її суспільної небезпечності має бути мінімальним, тобто настільки мізерним, що ним можна було б знехтувати.

Варто підкреслити, що при віднесенні тих чи інших діянь до малозначних важливим є встановлення змісту умислу. Малозначним визнається лише таке діяння, суспільна небезпечність якого не тільки об'єктивно, але й за змістом умислу винної особи є незначною, тобто суб'єктивно. Якщо особа заподіяла певну мізерну шкоду особі, суспільству чи державі, то її діяння можна розцінювати як малозначне лише тоді, коли вона мала намір заподіяти саме таку незначну шкоду. У випадку, коли особа бажала заподіяти значну шкоду, але з певних причин, що від неї не залежали, цього не

вчинила, то про малозначність мова вже йти не може. Більш вірогідно, що в даній ситуації мав місце замах на злочин, який потрібно відрізнити від малозначного діяння.

Таким чином, малозначне діяння не можна вважати злочином через відсутність однієї з найважливіших його ознак – суспільної небезпечності. Поняття «малозначного діяння» також не є тотожним поняттю «замаху на злочин».

Звідси виникає питання: чи доречно вважати діяння, за яке особа не несе кримінальної відповідальності, таким, яке автоматично веде до притягнення цієї особи до адміністративної відповідальності? Іншими словами, як співвідносяться малозначне діяння та адміністративне правопорушення?

Частина 2 статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначає, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності [2]. З огляду на таке формулювання частини статті КУпАП, теоретично можливо припустити, що малозначне діяння може визнаватись адміністративним правопорушенням, оскільки малозначне діяння за своєю суттю і є правопорушенням, що не тягне за собою кримінальну відповідальність. Але обов'язковою умовою для цього має бути наявність у малозначному діянні складу адміністративного правопорушення.

Також при зіставленні зазначених термінів можна виділити деякі спільні риси. Як малозначне діяння, так і адміністративний проступок є протиправними, вони порушують певні правові приписи. Поняття, що розглядаються, об'єднує відсутність суспільної небезпеки: при малозначному діянні ми говоримо про її незначний, мізерний рівень, а для адміністративного правопорушення характерним є суспільна шкідливість, а не небезпечність.

Але незважаючи на таку уявну схожість малозначного діяння та адміністративного проступку, ці поняття не є тотожними. Варто пам'ятати, що у ч. 2 ст. 11 ККУ говориться саме про діяння, передбачене Кримінальним кодексом України, в той час як джерелом регулювання адміністративних правопорушень виступає не зазначений Закон, а окремий нормативно-правовий акт – Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Діяння, визнане малозначним, теоретично може бути розцінене як адміністративне правопорушення при наявності в ньому складу адміністративного правопорушення. При цьому слід наголосити, що не «малозначність» сама по собі веде до визнання діяння адміністративним проступком, а саме наявність у цьому діянні складу правопорушення, передбаченого Кодексом України про адміністративні правопорушення. Тобто, твердження про те, що визнання певного діяння малозначним з точки зору кримінального законодавства автоматично веде до притягнення особи, яка його вчинила, до адміністративної відповідальності, буде помилковим.

Таким чином, малозначне діяння – це таке діяння (дія чи бездіяльність), яке хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, проте не вважається злочином в силу низького (мізерного) рівня суспільної небезпечності та можливості знехтувати наслідками такого діяння, а також не тягне за собою кримінальної відповідальності.

На завершення варто відмітити, що існування поняття «малозначності» є яскравим проявом дії принципів справедливості та гуманізму у кримінальному праві. Адже відповідальність завжди має бути співрозмірною вчиненому діянню і відповідати ступеню його суспільної небезпечності. Проте, для реальної дії цих принципів на практиці, необхідним залишається закріплене законодавцем, чітке формулювання даного поняття.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // ВВР. – № 2341-III. – Ст. 11.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. // ВВР. – № 8073-X. – Ст. 9.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Галіцина Д.С.

студентка,

Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

СИСТЕМА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Згідно з статтею 121 Конституції України прокуратура складає собою єдину систему на яку покладено обов'язок підтримувати державне обвинувачення в суді, представництво інтересів громадян і держави в суді у випадках передбачених Законом, нагляд за дотриманням законів органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень з кримінальних справ та при застосуванні інших заходів примусового характеру пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. В свою чергу стаття 123 Основного закону передбачає, що організація і діяльність органів прокуратури України визначається законом. Перший в історії незалежної України закон «Про прокуратуру» був прийнятий 1 грудня 1991 року та передбачав існування розгалуженої системи органів прокуратури як на локальному рівні та і в якості спеціалізованих органів [5].

Однак одним із ключових моментів реформування правоохоронної системи України стала зміна пострадянської моделі прокуратури та перехід останньої до європейської моделі організації та функціонування. Вираженням даних прагнень став новий Закон України «Про прокуратуру» (далі – Закон) 2014 року, який увібрав у себе найкращі законодавчі зразки та світові стандарти організації прокурорської діяльності. Важливу роль в етапі реформування вітчизняної прокуратури стала зміна організаційна структура системи органів прокуратури оскільки – це, по суті, організаційна

форма розподілу праці щодо прийняття (видання) та реалізації управлінських рішень.

У ч. 1 ст. 7 Закону зазначено, що систему прокуратури України становлять: 1) Генеральна прокуратура України; 2) регіональні прокуратури; 3) місцеві прокуратури; 4) військові прокуратури; 5) спеціалізована антикорупційна прокуратура. Порівнюючи дану норму з попереднім законодавчим актом 1991 року можна сказати, що система органів прокуратури зазнала значних змін, зокрема ліквідовано більшість спеціалізованих прокуратур і закріплено положення про військові прокуратури, які входять до системи органів прокуратури. Окрім того, аналіз норм ч. 1 ст. 7 Закону свідчить, що на відміну від на відміну від попереднього акту у ньому з'явилися нові родові поняття: «регіональні прокуратури» замість вживаних словосполучень «прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (на правах обласних)»; «місцеві прокуратури» замість «міські, районні, міжрайонні, районні в містах» [2].

Локальний рівень органів прокуратури який представлений регіональними та місцевими прокуратурами, які на відміну від закону 1991 року не завжди співпадають з адміністративно-територіальним поділом України. На рівні регіональних прокуратур загалом збереглася прив'язка до даного поділу за винятком прокуратур територіальна юрисдикція яких поширюється на тимчасово окуповані території, в той же час місцеві прокуратури цілком не співпадають з даним поділом тому їх перелік затверджений Додатком до Закону [1, с. 284].

За законодавчими новелами «військові прокуратури» віднесено до системи органів прокуратури, причому з огляду на текст ч. 1 ст. 7 Закону можна дійти висновку, що військові прокуратури займають окреме місце в системі органів прокуратури. Але зважаючи на той факт, що головою військової прокуратури тобто Головним військовим прокурором є заступник Генерального прокурора який призначається ним одноособово це визначає її підвідомчість Генеральній прокуратурі України. Також є особливістю є той факт, що якщо в силу об'єктивних обставин органи прокуратури нездатні виконувати свої функції на певній території їх повноваження можуть переходити до відповідного територіального органу військової прокуратури.

На момент прийняття Закону не передбачалося існування спеціалізованих прокуратур але подальші зміни що відбулися 12 лютого 2015 року внесли корективи в даний задум створивши Спеціалізовану Антикорупційну прокуратуру. Особливості діяльності даної прокуратури регламентуються статтею 8¹ Закону, де зазначений особливий порядок добору прокурорів даної прокуратури, її компетенцію та статус керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, який є заступником Генерального прокурора України. Особливий статус даної прокуратури передбачає тісний зв'язок з Національним антикорупційним бюро, так в пункт 3 статті 81 Закону передбачає можливість розміщення її структурних підрозділів в приміщеннях Бюро [4].

Насамкінець потрібно наголосити, що Закон від 14 жовтня 2014 року «Про прокуратуру» встановлює принцип територіальності, що відображає реальну організаційну структуру прокурорської системи. Даючи характеристику структури органів прокуратури, необхідно виходити із того, що їх систему побудовано за принципом поділу на територіальні та спеціалізовані прокуратури. При цьому в основу ієрархії територіальних прокуратур покладено поділ на три шаблі: Генеральна прокуратура України; прокуратури регіонального (обласного) рівня; місцеві (міські (районні) та прирівняні до них) прокуратури. Тому ліквідація спеціалізованих прокуратур як крок до реформування системи органів прокуратури є виправданою та відповідає принципу територіального поділу, передбаченому Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року.

Список використаних джерел:

1. Рибалка Н.О. Особливості визначення системи та структури органів прокуратури України / Н.О. Рибалка // Часопис Київського університету права НАН України. – 2003. – № 1. – С. 284–288.

2. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.

3. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. / уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К.: Аконіт, 1998. – Т. 3. – 927 с.

4. Офіційний інтернет-портал Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]: http://www.gp.gov.ua/ua/structure_pu.html.

5. Конституція України, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.

Захарова О.Ю.

студентка,

*Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Діяльність державного обвинувача в суді можна вважати ефективною лише тоді, коли він працюватиме в умовах справжньої незалежності. Для цього держава повинна вживати відповідних заходів, щоб правовий статус, компетенція та процесуальна роль прокурорів були встановлені законом таким чином, щоб не виникало сумнівів стосовно неупередженості судового розгляду справи [1, с. 4]

Саме на незалежності державного обвинувача як однієї з гарантій відправлення ефективного правосуддя зроблено акцент і в численних міжнародно-правових актах, які стосуються кримінального судочинства. Зокрема, уст. 20 Рекомендації R (2000) 19, прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи 6 жовтня 2000 року щодо ролі прокуратури в системі кримінального судочинства, йдеться про те, що під час судового розгляду кримінальної справи «прокурори повинні бути об'єктивними й справедливими» [2, с. 185]

Наявність впровадженого у життя принципу змагальності сторін у кримінальному процесі є запорукою для того, що буде постановлений справедливий вирок. Деякі науковці зазначають, що якщо вже йдеться про змагальний процес, то у такому процесі не можуть бути не розмежовані функції обвинувачення, захисту і вирішення справи, чи спір не може не вестись процесуально рівноправними сторонам. Суддя розглядає справу лише щодо обвинувачених та в межах пред'явленого їм обвинувачення [3, с. 66-67]. На думку вчених в змагальному процесі завдання прокурора полягають виключно у здійсненні обвинувачення [4, с. 50].

Зважаючи на вказане, щодо змагального судового процесу, доцільно згадати щодо пропозицій внесення змін до Конституції України, які передбачають, що Розділ VII чинної Конституції скасовується, а нову систему прокуратури пропонується включити до судової системи.

В даному випадку, на мою думку, порушується цілий ряд принципів щодо здійснення правосуддя, і передусім, вимог статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ефективність правосуддя в цілому узгоджується із статтею 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, де вказується, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. В даному випадку слід наголосити на тому, що поняття «незалежності суду» та «включення прокуратури до судової гілки влади» мають протиріччя між собою.

Консультативна рада європейських суддів (КРЄС) та Консультативна Рада європейських прокурорів (КРЄП), посилаються на практику ЄСПЛ, зокрема, щодо того, що Європейським Судом визнається вимога щодо незалежності від виконавчої влади та інших сторін, якою має володіти будь-яка особа, уповноважена законом здійснювати судову владу, але яка виключає підпорядкування вищому незалежному судовому органу. Будь-яке передання судових функцій прокурорам повинно обмежуватися, зокрема у справах про призначення незначної міри покарання, не повинно поєднуватися із правом виступати обвинувачем у тій самій справі і не має зашкоджувати праву обвинувачених на отримання рішення у таких справах, постановленого незалежним та неупередженим органом, який здійснює судові функції.

Тобто, Європейський Суд у своїх рішеннях наголошує на тому, що судові функції прокурора повинні бути обмежені до тієї міри, коли здійснення ними таких повноважень не перешкоджає доступу особи до незалежного суду. У пропонованих змінах до Конституції України не вказується жодним чином на певну обмежену компетенцію щодо судових функцій прокуратури, а отже вбачатимуться дискреційні повноваження прокурора у судовій сфері, що на практиці може призвести до ототожнення і злиття суду і прокуратури і унеможливлення здійснення незалежного і ефективного правосуддя.

Гарантія розподілу функцій є необхідною умовою неупередженості судді по відношенню до учасників судового

процесу. Неупередженість, як зазначено у Висновку № 1 КРЄС про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів є першою серед інституційних гарантій, які визначають позицію судді. Ефективність і незалежність правосуддя, захист прав людини найкраще проявляються у дотриманні різних функцій суддями та прокурорами.

З іншого боку, щодо питання міжнародного співробітництва прокуратури та судових органів, вбачається можливість прокурорів У відповідності з основними міжнародними конвенціями про взаємну правову допомогу у кримінальних справах, прийнятих Радою Європи, вважатися «органами судової влади» для подання і виконання пропозицій (за винятком, коли для цього потрібне судове розпорядження) щодо заходів з міжнародного співробітництва судових органів. І прокурори, і судді є ключовими фігурами в міжнародному співробітництві із судових питань. Тому необхідно зміцнювати взаємну довіру між компетентними органами різних країн.

Отже, незалежність і ефективність правосуддя є прямим наслідком забезпечення незалежності прокуратури. Держава та суспільство зацікавлені в тому, щоб у країні було забезпечено верховенство права шляхом надання кожному можливості ефективного захисту у справедливому, незалежному, безсторонньому суді.

Належне виконання різних, але взаємодоповнюючих функцій суддями та прокурорами є необхідною гарантією справедливого, неупередженого та ефективного відправлення правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Грошевий Ю.М. Незалежність прокурора – основна діяльність прокуратури / Ю.М. Грошевий, І.Є. Марочкін // *Голос України*. – 2001. – № 4. – 11 січня. – С. 4.
2. Довідник з питань організації роботи з підтримання державного обвинувачення в судах / за ред. В.В. Кудрявцева. – К., 2003. – С. 173–184.
3. Мотовиловкер Я.О. О принципах объективной истины, презумпции невиновности и состязательности процесса // *Учебное пособие*. – Ярославль, Ярославский государственный университет, 1978. – 96 с.
4. Півненко В.П. Впровадження конституційних принципів змагальності та рівності сторін на стадії досудового слідства: проблеми і шляхи їх вирішення / Півненко В.П., Мірошниченко Є.Л. // *Вісник Верховного Суду України*. – 2003. – № 2. – С. 48–52

Казьмірова І.В.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

З набуттям чинності Кримінального процесуального кодексу України з'явився новий для українського кримінального процесу інститут угод, що ознаменував собою ще один важливий етап на шляху забезпечення прав людини.

Незважаючи на те, що спостерігається певне розмаїття думок і поглядів на дане нововведення, позиція переважної більшості науковців зводиться до того, що все ж таки, основна мета запровадження інституту угод полягає у забезпеченні процесуальної економії, з чим досить складно не погодитися. Даний інститут забезпечує розгляд обвинувачення судом у найкоротші строки, сприяє зменшенню навантаження на систему здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях, мінімізує бюджетні витрати та забезпечує швидке відшкодування збитків, заподіяних злочином.

Попри існування значної кількості досліджень і публікацій на дану тематику, нерозв'язаними залишається чимало важливих питань практичної реалізації інституту угод, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Згідно ч. 1 ст. 469 КПК України, домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самотійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді) [1].

На практиці досить частими є випадки зловживання даною нормою, внаслідок чого має місце відмова у затвердженні угоди про примирення. Зокрема, Ухвалою Оріхівського районного суду Запорізької області від 08.09.2014 у справі № 323/2957/14-к, Ухвалою Ізяславського районного суду Хмельницької області від 15.03.2015 у справі № 675/3057/14-к у затвердженні угоди про примирення було відмовлено, а кримінальне кримінальне провадження повернуто прокурору для продовження досудового розслідування, оскільки домовленість стосовно угоди про

примирення проводилась за допомогою бланку угоди про примирення слідчого, який склав угоду про примирення, у зв'язку з чим існували обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним.

Відповідно до ч. 8 ст. 474 КПК України, повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається. Крім того, ухвала, якою суд відмовляє в затвердженні угоди про примирення, оскарженню не підлягає.

Таким чином, внаслідок зловживань з боку працівників правоохоронних органів, які порушують пряму заборону закону, фактично має місце порушення прав та інтересів сторін кримінального провадження, в зв'язку з чим, вважаємо за необхідне доповнити ч. 8 ст. 474 КПК України положенням наступного змісту: «виняток становить угода про примирення у випадку, коли в її затвердженні судом було відмовлено через існування обґрунтованих підстав вважати, що укладення угоди не було добровільним, через участь слідчого, прокурора в домовленості щодо неї».

Ще однією проблемою, яка простежується в науковій літературі, є те, що чинним КПК України не передбачено обов'язкової участі захисника під час укладення угоди про визнання винуватості. Як цілком слушно зазначає М.В. Лотоцький, при укладенні такої угоди не забезпечується принцип рівності сторін у кримінальному провадженні, оскільки зі сторони обвинувачення угоду укладає професійний юрист – прокурор. А тому, він пропонує доповнити ч. 2 ст. 52 КПК України підпунктом 7 наступного змісту: «щодо осіб кримінальне провадження відносно яких здійснюється на підставі угод – з моменту ініціювання такої угоди». У такому випадку, участь адвоката буде обов'язковою при укладенні угоди про визнання винуватості [2].

Ми цілком погоджуємося з такою думкою, а також вважаємо, що захисник повинен мати можливість ознайомитися з усіма матеріалами кримінального провадження перш, ніж розпочинати переговори зі стороною обвинувачення, з тією метою, щоб переконатися у вагомості доказів обвинувачення та надати оцінку того, наскільки сильною є версія обвинувачення. Така політика вже давно практикується у багатьох штатах Америки.

Для кращого розуміння ролі адвоката як учасника компромісних процедур, варто звернутися саме до досвіду іноземних держав, в яких інститут угод про визнання вини існує вже досить тривалий

час. Так, у відповідності до Федеральних правил кримінального судочинства, у США угоди з правосуддям укладаються шляхом конфіденційних переговорів між державним обвинувачем та обвинуваченим. В цих переговорах приймає участь також захисник [3, с. 285].

Виходячи з положень ч. 5 ст. 505 КПК Республіки Молдова, однією з умов застосування угоди про визнання винуватості є те, що захисник окремо засвідчує у письмовій формі, що угода про визнання винуватості обвинувачуваним, підсудним була розглянута ним особисто, передбачений законом порядок укладення угоди було дотримано і визнання обвинувачуваним, підсудним своєї винуватості є наслідком їх попередньої домовленості [4].

Отже, усталена практика навіть окремих зарубіжних країн свідчить про необхідність забезпечення обов'язкової участі захисника під час укладення угоди про визнання винуватості.

Згідно ч. 4 ст. 469 КПК України, укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий не допускається [1]. Однак, деякі науковці дотримуються протилежної позиції. Зокрема, Р.В. Новак висловлює думку щодо доцільності укладання угоди про визнання винуватості також і в кримінальних провадженнях, в яких є потерпілий. При цьому, він пропонує зобов'язувати підозрюваного, обвинуваченого задовольнити вимогу про відшкодування шкоди у випадку висунення останньої потерпілим [5, с. 133].

Фактично, йдеться про те, щоб безпосередньо в угоді про визнання винуватості передбачати умову щодо розміру та строку відшкодування потерпілому шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. З такою позицією навряд чи можна погодитися хоча б з огляду на неможливість її практичної реалізації, адже в статті 472 КПК України міститься вичерпний перелік умов, які складають зміст угоди про визнання винуватості і серед них умови щодо розміру та строку відшкодування шкоди потерпілому попросту відсутні. Такі умови перебачені виключно щодо змісту угоди про примирення.

Аналізуючи положення статті 476 КПК України, яка передбачає наслідки невиконання угоди у вигляді скасування вироку та призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, можна зробити висновок, що

умови угод можуть бути виконанні як до, так і після ухвалення вироку, і жодних гарантій щодо належного їх виконання немає. На нашу думку, така позиція законодавця цілком суперечить принципу процесуальної економії, а тому необхідною є регламентація щодо виконання умов угод до ухвалення судом відповідного вироку.

На сьогодні існують прогалини у правовому регулюванні інституту угод, що свідчить про недосконалість законодавчої регламентації відповідних положень КПК України. Внаслідок цього, досить часто має місце порушення прав та інтересів сторін кримінального провадження.

В першу чергу, зазначене стосується неможливості повторного звернення з угодою про примирення в одному кримінальному провадженні та неможливості оскарження ухвали суду про відмову у затвердженні даної угоди у випадках порушення працівниками правоохоронних органів прямої заборони закону щодо участі у домовленостях стосовно угоди про примирення. На вирішення вказаної проблеми вище нами було запропоновано внести певні законодавчі зміни.

Неврегульованим залишається питання і щодо обов'язкової участі захисника під час укладення угоди про визнання винуватості. Нами було запропоновано доповнити чинний КПК України нормою про таку обов'язкову участь, що створило б додаткові гарантії правового захисту особи від можливості недобросовісного схиляння її до необґрунтованого зізнання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
2. Лотоцький М.В. Угода про визнання винуватості: процесуальний порядок укладення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.by/portalus/modules/internationallaw/readme.php?subaction=showfull&id=1364933435&archive=&start_from=&ucat=12&.
3. Иванов А.А. Правовое регулирование института сделок о признании вины в США / А.А. Иванов // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. – 2012. – № 2 (1). – С. 282 – 286.
4. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30397729.
5. Новак Р.В. Кримінальне провадження на підставі угоди про визнання винуватості / Р.В. Новак // Право і безпека. – 2014. – № 4(55). – С. 131–136.

6. Гошовська Т.В., Дроздович Н.Л. Роль адвокатури при здійсненні захисту у кримінальній справі: позитивний прояв судово-правового реформування / Т.В. Гошовська, Н.Л. Дроздович // Вісник Верховного суду України. – 2013. – № 9. – С. 28–34.

7. Теремецький В.І., Соловей Г.В. Угода про визнання вини у новому Кримінальному процесуальному кодексі України / В.І. Теремецький, Г.В. Соловей // Юридична наука. – 2012. – № 7. – С. 111–115.

8. Марко С.І., Паславський С.І. Проблеми укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні / С.І. Марко, С.І. Паславський // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 4. – 2013. – С. 383–389.

Круш Т.С.

студентка,

*Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Конституція, як основний закон що визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницької, виконавчої та судової гілок влади, права й обов'язки держави, суспільства та громадян, не оминула своєю увагою і прокуратуру. Основною засадою та передумовою існування органів прокуратури зазначені в статті 9 Конституції де вказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Існування таких зобов'язань з боку держави перед суспільством обумовлює існування прокуратури як важливої державної інституції діяльність якої в першу чергу повинна включати захист і відновлення порушених прав людини і громадянина [1; 5].

Конституційні норми щодо діяльності прокуратури залежно від сфери регламентування можна розділити на декілька груп.

До першої групи можна віднести норми, що приділяють увагу загальній діяльності прокуратури, саме цьому присвячений VII розділ Конституції, що має назву «Прокуратура». Таке виокремлення в окремий розділ свідчить про її особливий статус в системі державних органів, поряд з тим проект змін до Конституції пропонує перенести відповідні норми до розділу «Правосуддя», що в подальшому буде мати наслідок переведення прокуратури в систему органів судової влади, хоча із збереженням автономії.

Важливу роль у визначенні її функцій має стаття 121 Конституції яка проголошує, що прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються:

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;
- 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;
- 5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами [1; 3].

Слід також зазначити, що пункт 5 статті 129 Конституції вказує що однією із основних засад судочинства є підтримання державного обвинувачення в суді прокурором.

Також в статті 131 Конституції згадано право прокуратури брати участь у формуванні Вищої ради юстиції та приймати участь в її діяльності.

Окремо варто згадати тимчасові норми Конституції щодо функцій прокуратури вони прописані в пункті 9 Перехідних положень де зазначено, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства – до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до сформування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування.

До другої групи конституційних норм належить призначення і звільнення керівництва прокуратури. Так стаття 122 Конституції зазначає, що прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду та звільняється з посади за згодою Верховної Ради України Президентом України. Вона також надає право Верховній Раді України висловити недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади та зазначає, що строк повноважень Генерального прокурора України – п'ять років.

Дана норма кореспондує до норм інших розділів Конституції, так пункт 25 статті 85 відносить до повноважень Верховної Ради України повноваження щодо надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України та висловлення недовіри Генеральному прокурору, що має наслідком його відставку з посади.

Повноваження Президента України в процедурі призначення та звільнення керівника прокуратури визначено пунктом 11 статті 106 Конституції де зазначено, що Президент має виключні повноваження щодо призначення та звільнення з посади Генерального прокурора.

Стосовно більш чіткого регламентування функціонування прокуратури стаття 123 зазначає, що організація і порядок діяльності органів прокуратури України визначаються законом [1; 6].

Підводячи підсумок можна зазначити, що розпочинаючи широкомасштабне реформування системи правоохоронних органів і правосуддя та впровадження європейських правових стандартів слід значну увагу приділити питанням конституційного реформування та удосконалення діяльності прокуратури. Проект змін до Конституції, що був представлений Конституційною комісією та отримав схвальні відгуки від Венеціанською комісії чудовий шанс впровадити дані зміни. Слід також пам'ятати, що основною особливістю конституції є її стабільність тому будь-які зміни повинні впроваджуватися та продумувати таким чином, щоб унеможливити подальше ускладнення правозастосовної практики, тлумачення норм Конституції та реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // *Голос України*. – 1996. – 13 липня.
2. Вернидубов І. Функції прокуратури на перехідний період // *Право України*. – 2001. – № 2.
3. Пропозиції Робочої групи з питань правосуддя щодо внесення змін до Конституції України. Електронний ресурс – [Режим доступу] – <http://constitution.gov.ua/work/item/id/17>.
4. Коментар до Конституції України: Наук.-популярне вид. – К.: Ін.-т законодавства Верховної Ради України, 1996. – 376 с.
5. Шумський П.В. Прокуратура. Гарантія свободи – гарантія проти сваволі // *Віче*. – 2003. – № 2.
6. Давиденко Л. Функції прокуратури України згідно з Конституцією України: пропозиції до законодавства // *Право України*. – 2002. – № 6.

Тіхонова І.С.

студентка,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

У зв'язку з Євроінтеграцією України активно проводиться реформування правоохоронних органів та адаптація законодавства до євростандартів. Прокуратура не стала виключенням, прийняття 14 жовтня 2014 року нового Закону України «Про прокуратуру», безумовно, є великим кроком вперед, адже в ньому більш повно і якісно регламентовано функції прокуратури. Але, не зважаючи на це, запитань лишилося більше, ніж відповідей. Проблема представництва є не до кінця висвітленою за рахунок стрімкості реформування прокуратури і в позакримінальній сфері, та потребує науково-методичних рекомендацій щодо застосування Закону в сфері представництва інтересів держави в суді.

По суті, ст. 23 нового Закону, в якій сказано, що представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом [1] подібна ст. 36-1 ЗУ «Про прокуратуру»

1991 року, яка визначала, що представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом [2], але все ж є певні відмінності.

Здається не правильним випущення з тексту статті в новому законі вказівки, що представництво здійснюється від імені держави, адже виконуючи вказану функцію, прокурор здійснює дії спрямовані на захист інтересів держави, набуває процесуального статусу сторони, на нього поширюються права та обов'язки суб'єктів процесу.

Також, у новому законі відсутнє обмеження здійснення «процесуальних та інших дій» лише в суді. Таким чином, повноваження прокурора у представницькій діяльності розширилися, він може здійснювати процесуальні та інші дії не лише під час судового процесу, це логічно, враховуючи участь прокурора у досудовому та виконавчому провадженні. Безперечною перевагою нового закону є і те, що в ньому більш чітко регламентовано які саме дії може вчиняти прокурор в рамках розглядуваної функції.

Інтереси громадянина дослідниками розуміються як сукупність прав, свобод встановлених Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами, що ж стосується поняття «законні інтереси держави», то воно, як не одноразово зазначалося в юридичній літературі, повинно розумітися гранично широко [3, с. 60], але визначення поняття на законодавчому рівні було б доцільним для розуміння обсягу цих інтересів.

У Законі вказано, що прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у таких випадках: 1) порушення або загрози порушення інтересів держави; 2) якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження; 3) а також у разі відсутності такого органу. Враховуючи, положення закріплені у розділі XII, то прокурор може звертатись до суду в інтересах держави в особі таких органів як: органи державної лісової охорони, органи місцевого самоврядування, Верховна рада АРК, Кабінет Міністрів України,

Рада Міністрів АРК, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Місцеві державні адміністрації [1].

Законом встановлено і певні обмеження щодо здійснення представництва в особі деяких органів. Так, не допускається здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній, а також у правовідносинах, пов'язаних із виборчим процесом, проведенням референдумів, діяльністю Верховної Ради України, Президента України, створенням та діяльністю засобів масової інформації, а також політичних партій, релігійних організацій, організацій, що здійснюють професійне самоврядування, та інших громадських об'єднань. В існуючому наказі Генерального прокурора України «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень» зазначено, що позови в інтересах держави в особі Верховної Ради України пред'являти Генеральній прокуратурі України. Керівникам прокуратур обласного та районного рівнів у разі встановлення підстав для пред'явлення таких позовів направляти відповідні матеріали до прокуратури вищого рівня [4], що суперечить чинному законодавству, тому, необхідно внести відповідні зміни.

Свого роду недопрацюванням є те, що Закон не визначає завдань представництва, що необхідно для того, щоб вони не збігалися з завданнями при здійсненні прокурором інших функцій. З огляду на це заслуговують на увагу погляди вчених, згідно з якими завдання прокурора при здійсненні функції представництва спрямовані на: 1) сприяння суду у виконанні вимог закону про всебічний, повний та об'єктивний розгляд справ і постановленні судових рішень, що ґрунтуються на законі; 2) захист прав і законних інтересів громадян та інтересів держави; 3) своєчасне вжиття заходів до усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, керуючись принципами законності, незалежності суддів, рівності фізичних та юридичних осіб перед законом і судом [5, с. 179].

Як ми бачимо, ЗУ «Про прокуратуру» від 14.10.2014 по-новому врегульовано здійснення прокурором функції представництва законних інтересів держави, вона є найбільш детально регламентованою. Проте, залишаються моменти, які потребують уточнення. Для виходу прокуратури у представницькій діяльності на якісно новий рівень сприятливим буде внесення змін до закону, якими буде визначено завдання представництва та поняття «законні

інтереси держави», а також приведення відомчих актів у відповідність до чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру [Електронний ресурс]: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Про прокуратуру [Електронний ресурс]: Закон України від 05.11.1991 р. № 1789-XII – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
3. Руденко М. Представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді (теоретичний і практичний аспекти) / М. Руденко, В. Глаговський // Право України. – 1997. – № 11. – С. 59–63.
4. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень [Електронний ресурс]: наказ Генерального прокурора України № бгн від 28.05.2015 – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102.
5. Оксенчук І. Завдання прокуратури у цивільному судочинстві: історія та перспективи розвитку / І. Оксенчук // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 175–179.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 13.11.2015. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,74. Тираж 100. Замовлення № 1115-1188.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.